

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมเชิงรุกในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก มีแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สำหรับการศึกษในเรื่องที่จะศึกษา ดังนี้

- 2.1 ประวัติความเป็นมาของกิจการตำรวจไทย
- 2.2 แนวคิด ทฤษฎีการมีส่วนร่วม
- 2.3 แนวคิด ทฤษฎีควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม
- 2.5 แนวคิดใหม่ในการป้องกันอาชญากรรม
- 2.6 แนวคิดเกี่ยวกับป้องกันอาชญากรรมเชิงรุก
- 2.7 บทบาทหน้าที่ของตำรวจในการป้องกันอาชญากรรม
- 2.8 ทฤษฎีสามเหลี่ยมอาชญากรรม
- 2.9 ทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรมสมัยใหม่
- 2.10 ทฤษฎีตำรวจชุมชนสัมพันธ์
- 2.11 การเสริมสร้างงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์
- 2.12 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.13 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 ประวัติความเป็นมาของกิจการตำรวจไทย

กิจการตำรวจไทยได้รับการวางรากฐานพัฒนาขอขยายอำนาจหน้าที่และทวีความสำคัญมาโดยลำดับนับตั้งแต่โบราณกาลมาจนถึงปัจจุบัน สามารถแบ่งออกเป็น 3 ยุคใหญ่ ๆ ดังนี้

ตำรวจไทยยุคต้น (ก่อน พ.ศ. 2403) เป็นกิจการตำรวจที่มีมาก่อน พ.ศ. 2403 หลักฐานที่แน่ชัดพอจะหาได้ในสมัยกรุงศรีอยุธยา คือในแผ่นดินสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตราระเบียบการปกครองบ้านเมืองเป็น ๔ เหล่า เรียกว่า จตุสดมภ์ ได้แก่ เวียง วัง คลัง นา ซึ่งโปรดเกล้าฯ ให้มีตำรวจขึ้นด้วย และให้ขึ้นอยู่กับเวียง มีเจ้าพระยาจักรีศรีอริยวงศ์ สมุหนายกอัศวมหาเสนาบดีเป็นผู้บังคับบัญชา กิจการตำรวจครั้งนั้นแบ่งออกเป็นตำรวจพระนครบาล ตำรวจภูธร ส่วนตำรวจหลวงให้ขึ้นอยู่กับวัง มีเจ้าพระยาธรรมาธิปัตย์ศรีรัตนมณฑลเป็นผู้บังคับบัญชาและทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตราศักดินาของตำรวจไว้เป็นบรรทัดฐานในบทพระอัยการระบุตำแหน่งนายพลเรือน เช่นเดียวกับข้าราชการฝ่ายอื่น ดังนี้ ตำรวจภูธร หลวง

วาสุเทพ เจ้ากรมมหาดไทย ดำรงจตุร ศักดินา 1,000 ชุนแผลงสะท้านปลัดซ้าย ศักดินา 600 นอกจากนี้มีเอกสารหลายชิ้นที่แสดงว่าบุคคลที่จะเป็นตำรวจได้นั้นต้องคัดเลือกจากผู้มีชาติกำเนิดสืบเชื้อสายมาจากตระกูลที่ได้ทำคุณความดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และต้องเป็นบุคคลที่ทรงวางพระราชหฤทัยการบังคับบัญชาตำรวจก็ต้องขึ้นตรงต่อพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะแต่พระองค์เดียว กิจการตำรวจในยุคนี้จะจัดตั้งเพื่อให้ทำหน้าที่ในวงจำกัด และมีได้ขยายไปยังส่วนการปกครองทั่วประเทศ แต่เมื่อพิจารณาถึงการจัดรูปการปกครองในสมัยนั้นแล้วก็ต้องนับว่าเป็นการเหมาะสม

ตำรวจไทยยุคปฏิรูปการปกครอง เป็นกิจการตำรวจระหว่าง พ.ศ. 2403 ถึง พ.ศ. 2475 ซึ่งจะขอเรียกว่า สมัยปฏิรูป เพราะเป็นสมัยที่ได้มีการปฏิรูปการปกครองประเทศไทยอย่างขนาดใหญ่ทุก ๆ ด้านตามแบบอย่างอารยประเทศตะวันตก ซึ่งได้เริ่มดำเนินงานมาตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2405 ได้ว่าจ้างชาวต่างชาติมาเป็นผู้พิจารณาวางโครงการจัดตั้งกองตำรวจสำหรับรักษาความสงบเรียบร้อยภายในเขตนครหลวงตามแบบอย่างยุโรปขึ้นเป็นครั้งแรก แต่เนื่องจากเหตุทางการเมืองระหว่างประเทศในสมัยนั้นซึ่งเป็นยุคที่อังกฤษ ฝรั่งเศส โปรตุเกส ฮอลันดา กำลังแข่งขันกันหาเมืองขึ้นในทวีปเอเชีย การจัดระเบียบการปกครองประเทศขณะนั้นจึงมุ่งไปในด้านป้องกันประเทศเป็นหลักใหญ่ นโยบายการตำรวจต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับนโยบายการเมืองระหว่างประเทศและทหารด้วยเป็นธรรมดา

ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 การปรับปรุงการตำรวจนอกจากได้ขยายงานตำรวจนครบาลแล้วยังได้จัดตั้งตำรวจขึ้นในรูป ทหารโปลิส และในปี พ.ศ. 2420 ก็ได้มีการเปลี่ยนกองทหารโปลิสเป็นกรมกองตระเวนหัวเมือง จนถึง พ.ศ. 2440 ได้ตั้ง กรมตำรวจขึ้นแทนกรมกองตระเวนหัวเมือง กำลังพลแรก ๆ ใช้ตำรวจ ต่อมาเมื่อทหารได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติเกณฑ์ทหาร ทางตำรวจก็ได้ขออนุมัติใช้กฎหมายฉบับนี้เมื่อ พ.ศ. 2448 เกณฑ์คนเข้าเป็นตำรวจด้วยเช่นเดียวกัน เมื่อได้จัดตั้งกรมตำรวจขึ้นแล้วก็ได้พยายามขยายการตำรวจไปยังหน่วยการปกครองส่วนภูมิภาคตามลำดับเพื่อให้มีกำลังตำรวจสำหรับป้องกันปราบปรามโจรผู้ร้ายอำนวยความสะดวกเป็นสุขให้แก่ประชาชน กิจการตำรวจในยุคนี้ขึ้นอยู่กับกระทรวง 2 กระทรวงคือ กรมพลตระเวน หรือ (ตำรวจนครบาล) ขึ้นอยู่กับกระทรวงพระนครบาล กรมตำรวจขึ้นอยู่กับกระทรวงมหาดไทย และได้รวมเป็นกรมเดียวกันภายใต้การบังคับบัญชาของอธิบดีคนเดียวกันเมื่อ 13 ตุลาคม 2458 เรียกว่า กรมตำรวจและกรมพลตระเวน กรมตำรวจจึงถือว่ามีวันที่ 13 ตุลาคมของทุกปีเป็นวันตำรวจและในปีปลายปีนั่นเองได้เปลี่ยนเป็น กรมตำรวจ และกรมตำรวจนครบาล ยกฐานะเจ้ากรมขึ้นเป็นอธิบดี ต่อมาในปี พ.ศ. 2465 ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้รวมกระทรวงมหาดไทยกับกระทรวงนครบาลเป็นกระทรวงเดียวกัน เรียกว่า กระทรวงมหาดไทย กรมตำรวจและกรมตำรวจนครบาลจึงโอนมาขึ้นอยู่กับกระทรวงมหาดไทย และในปี พ.ศ. 2469 ได้เปลี่ยนนามกรมตำรวจและกรมตำรวจนคร

บาลเป็น กรมตำรวจภูธร แต่ยังคงแบ่งตำรวจออกเป็น 2 ประเภท คือ ตำรวจที่จับกุมโจรผู้ร้าย ใต้สวนทำสำนวนฟ้องศาลโปลิสสภาโดยตรงเรียกว่า ตำรวจนครบาล ตำรวจที่ทำการจับกุมโจรผู้ร้ายได้แล้วส่งให้อำเภอใต้สวนทำสำนวนให้อัยการฟ้องศาลอาญาประจำจังหวัดนั้น ๆ เรียกว่า ตำรวจภูธร จนกระทั่ง พ.ศ. 2475 จึงได้เปลี่ยนนาม กรมตำรวจภูธร เป็น กรมตำรวจตลอดมา จนทุกวันนี้

ตำรวจไทยยุคหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง การตำรวจยุคนี้เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2475 ถึงปัจจุบัน จะเรียกว่า ตำรวจยุคปัจจุบัน หรือตำรวจสมัยประชาธิปไตย ก็ได้ หลังจากที่ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยแล้วโดยประกาศเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การแบ่งส่วนราชการกรมตำรวจ พ.ศ. 2475 กิจการตำรวจได้แบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นหน่วยบริหารงานส่วนกลาง และสำนักบริหารของอธิบดี กรมตำรวจ มีกองขึ้นตรง 6 กอง คือ กองกลาง กองบัญชา กองโรงเรียน กองคดี กองตรวจคนเข้าเมือง และกองทะเบียนกลาง ส่วนที่ 2 คือ ตำรวจนครบาล ส่วนที่ 3 คือ ตำรวจภูธร ส่วนที่ 4 คือ ตำรวจสันติบาล เป็นที่ตั้งขึ้นใหม่ภายหลังที่ได้ยกเลิก ตำรวจภูบาล ตำรวจกลาง และตำรวจกองพิเศษ หลังจากที่ได้ปรับปรุงกิจการตำรวจเพื่อวางรากฐานตำรวจในระบอบประชาธิปไตย เมื่อ พ.ศ. 2475 แล้วกรมตำรวจได้ปรับปรุงการบริหารให้ดีขึ้นเหมาะสมสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ปริมาณ และคุณภาพของงานเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

ตำรวจไทยยุคปัจจุบัน เดิมกรมตำรวจถือเป็นหน่วยงานระดับกรมในสังกัดกระทรวงมหาดไทยต่อมาได้มีพระราชกฤษฎีกาโอนกรมตำรวจเป็นส่วนราชการไม่สังกัดกระทรวง โดยเปลี่ยนชื่อเป็น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เป็นผู้บังคับบัญชา ขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี โดยการกำกับดูแลของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมมีพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 เป็นกฎหมายกำหนด หลักเกณฑ์และแนวทางในการบริหารราชการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ชนชัย ผดุงธิตติ, 2537: 1-5)

2.2 แนวคิด ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมทางสังคมเป็นกรอบคิดตะวันตก ซึ่งเกิดขึ้นควบคู่กับความเชื่อในระบอบประชาธิปไตยที่เชื่อเรื่องสิทธิและความเสมอภาคระหว่างประชาชน นอกจากนั้นความเชื่อเรื่อง "การมีส่วนร่วม" มีความเกี่ยวพันอย่างลึกซึ้งกับความเชื่อในเรื่อง "ความเป็นปัจเจก" ที่มีความสามารถและศักยภาพที่คิดเองเป็นการแสดงความคิดเห็นของตนในชุมชนที่สังกัด ปัจเจกเหล่านี้มีความตระหนักว่า พวกเขาจำเป็นต้องมารวมกันเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของทุกๆ คน ภายใต้กติกาที่ร่วมกันกำหนด (จามะรี เชียงทอง, 2549)

ในขณะที่สังคมไทย แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมเป็นแนวคิดที่สำคัญในการพัฒนาชนบทที่ปรากฏในสังคมไทย นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 และปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ

ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) เป็นต้นมาและมีการให้ความหมายไว้หลากหลายในแต่ละช่วงเวลา เช่น ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ได้บรรจุการมีส่วนร่วมไว้ว่าเป็นการสนับสนุนการพัฒนาที่สนับสนุนให้ชาวบ้านช่วยเหลือตนเองได้ และสร้างการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการพัฒนาของสังคมสมัยใหม่และระบบตลาดอย่างแนบแน่น แต่ความหมายดังกล่าวต้องชงักในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2541-2545)

เมื่อเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ การมีส่วนร่วมถูกเปลี่ยนนับเป็นเรื่องของการกระจายอำนาจทางการปกครองมีการตั้งเออองค์กรพัฒนาเอกชน และภาคสาธารณะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาภายใต้กรอบเศรษฐกิจพอเพียง และยังคงนัยยะของความหมายเช่นนี้จนถึงปัจจุบัน

สำหรับความหมายของการมีส่วนร่วม นักวิชาการทั้งต่างประเทศและในประเทศไทย ได้ให้นิยามความหมายของคำว่า “การมีส่วนร่วม” ของประชาชนในการพัฒนาชนบทออกเป็น 4 แบบ ดังนี้

ความหมายของการมีส่วนร่วม : มิติเชิงกระบวนการ

โคเฮนและอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff, 1980) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบทออกเป็น 4 แบบ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งประกอบด้วยการริเริ่มตัดสินใจ การดำเนินการตัดสินใจ กำหนดนโยบายจากความต้องการ และการตัดสินใจปฏิบัติการ อาจจะเป็นการตัดสินใจช่วงระยะเวลาเริ่มแรก การตัดสินใจในช่วงของกิจกรรม หรือการตัดสินใจในช่วงการดำเนินกิจกรรม

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเป็นไปในรูปของการเข้าร่วมโครงการโดยให้การสนับสนุนด้านการบริหาร การประสานความร่วมมือ รวมทั้งการลงมือปฏิบัติการด้วยแรงงาน แรงเงิน และการสนับสนุนทรัพยากรอื่น ๆ

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ เป็นการร่วมกันที่จะรับผิดชอบต่อผลที่จะเกิดขึ้น หรือการมีส่วนร่วมต่อผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในทุก ๆ ด้าน

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นการป้องกันควบคุม ตรวจสอบผลการดำเนินงานตลอดจนเข้าไปแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

นรินทร์ชัย พัฒนาพงศา (2538) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมที่เน้นกระบวนการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ชาวบ้านทั้งในรูปของส่วนบุคคลและกลุ่มต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมหนึ่งหรือหลายกิจกรรม โดยจะต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ ไม่ใช่เข้ามามีส่วนร่วมเพราะหวังสิ่งตอบแทน และที่สำคัญการมีส่วนร่วมจะต้องสอดคล้องกับความจำเป็น ความต้องการและวัฒนธรรมของคนส่วนใหญ่ด้วย และการมีส่วนร่วมมี 4 ลักษณะ ได้แก่

- 1) การมีส่วนร่วม เป็นการเข้าไปได้รับอำนาจที่จะคิดทำมากขึ้น ไม่ว่าในเรื่องการเมืองหรืออำนาจในการตัดสินใจที่จะดำเนินการใด ๆ

2) การมีส่วนร่วมเป็นการร่วมกันอย่างอิสรภาพ เสมอภาค มีความเท่าเทียมกัน และมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็ง มิใช่มีส่วนร่วมอย่างเฉื่อยชา

3) การมีส่วนร่วม จะต้องได้มีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นแรกของกระบวนการไปจนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ

4) การมีส่วนร่วมมักเป็นเรื่องที่ผู้ต้อโอกาสแบ่งอำนาจจากผู้มีอำนาจเหนือกว่า เพื่อปรับปรุงชีวิตของตนให้ดีขึ้น

นเรศ สงเคราะห์สุข (2538) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในลักษณะที่เป็นกระบวนการพัฒนา ตั้งแต่ต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ ได้แก่ การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน การบริหารจัดการ การติดตามและประเมินผลตลอดจนการจัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น

เสนห์ จามริก (2540) ให้ความหมายว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้นำทุกอย่าง ซึ่งไม่ใช่การกำหนดจากภายนอกแล้วให้ประชาชนเข้าร่วมต้องเป็นเรื่องที่ประชาชนคิดเอง โดยแบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ (1) การมีส่วนร่วมในการค้นหา (2) การจัดลำดับความสำคัญของปัญหาร่วมในการวิเคราะห์ถึงสาเหตุ ที่มาของปัญหา (3) การมีส่วนร่วมในการเลือกวิธีการและวางแผนร่วมกันในการแก้ปัญหา (4) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผน และ (5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล วิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และปัจจัยที่มีส่วนทำให้เกิดผลสำเร็จ หมายถึงการเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีพลังของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจ เพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคมจัดทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น และเป็นการปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการต่าง ๆ ด้วยความสมัครใจ

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527) ได้กล่าวถึง ลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท ดังนี้ (1) ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมถึงตลอดจนความต้องการของชุมชน (2) ร่วมคิดหาและสร้างรูปแบบ วิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่มีประโยชน์ต่อชุมชนและสนองความต้องการของชุมชน (3) ร่วมวางแผนนโยบาย วางแผนโครงการ กิจกรรมเพื่อขจัดและแก้ไขปัญหาความต้องการของชุมชน (4) ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนร่วม (5) ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (6) ร่วมลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเอง (7) ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงานโครงการและกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายและ (8) ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการหรือกิจกรรมที่ได้ทำไว้โดยเอกชน และรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2526) ให้ความหมายที่สอดคล้องกันกับ อคิน รพีพัฒน์ ที่กล่าวถึง กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา คือ (1) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาค้น

ปัญหาและสาเหตุของปัญหา (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการ (3) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน และ (4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การให้นิยามความหมายของการมีส่วนร่วมในลักษณะแรก มีความเชื่อว่า การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการ และขั้นตอนที่เน้นเกี่ยวกับการส่งเสริม การชักนำ และการเปิดโอกาสให้บุคคล กลุ่ม องค์กร ได้เข้ามามีโอกาสและมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมใด กิจกรรมหนึ่ง หรือโครงการพัฒนาต่าง ๆ ที่จะมีการดำเนินการ ตั้งแต่ต้นจนสิ้นสุดโครงการ

ความหมายของการมีส่วนร่วม : มิติเชิงผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ

เวอร์ไทม์ (Wertheim, 1981) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นการที่ประชาชนจะเข้าไปมีบทบาทในกระบวนการตัดสินใจในระดับต่าง ๆ ทั้งด้านการบริหาร การเมือง เพื่อที่จะกำหนดความต้องการของตนเองในชุมชนได้ ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนา

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาสังคมแห่งสหประชาชาติ ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นความพยายามของประชาชนที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในระดับต่าง ๆ ทางด้านการบริหารจัดการด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อที่จะกำหนดความต้องการในชุมชนของตนเอง ซึ่งจะเป็นการเพิ่มความสามารถในการจัดการและควบคุมทรัพยากรและสถาบันในสังคม

ริค (Lisk, 1985) ได้อธิบายถึงการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าไปร่วมอย่างจริงจังในกระบวนการดำเนินการตัดสินใจทุกระดับ ทุกรูปแบบในแต่ละกิจกรรม ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของกระบวนการวางแผนซึ่งมีการกำหนดรูปแบบการทำงาน กำหนดแนวคิดการมีส่วนร่วมที่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมของมวลชนอย่างกว้างขวางในการเลือก การบริหาร การประเมินผลของแผนงานแต่ละโครงการที่จะนำมาซึ่งการยกระดับความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น

ปารีชาติ วลัยเสถียร (2552) เสนอแนวคิดการมีส่วนร่วมตามความหมายกว้างๆ ว่าการที่ประชาชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากร ตลอดจนปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม การมีส่วนร่วมในความหมายนี้ จึงเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนวทางการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนพัฒนาการรับรู้ สติปัญญา ความสามารถในการตัดสินใจ กำหนดชีวิตด้วยตนเอง ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นทั้งวิธีการ และเป้าหมาย ในเวลาเดียวกัน

เสรี พงศ์พิศ (2547) ได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมความหมายที่สำคัญ คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในการหนดนโยบาย การบริหารจัดการทรัพยากรการบริหารจัดการชุมชน คนทุนของชุมชน คน ทุนของชุมชน

ทศพล กฤตยพิสิฐ (2538) ได้กล่าวว่า ปัจเจกบุคคล กลุ่ม และชุมชน มีความเห็นพ้องต้องกันในเรื่องที่จะเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปตามความประสงค์ของตนจนมาสู่การตัดสินใจกระทำ

การ เพื่อให้บรรลุถึงความประสงค์นั้น ๆ ซึ่งการกระทำดังกล่าวก่อให้เกิดการพัฒนาความรู้และสติปัญญาอีกทางหนึ่ง

จะเห็นได้ว่า การให้ความหมายของการมีส่วนร่วมในมิติของผู้มีอำนาจในการตัดสินใจดังกล่าวข้างต้น เป็นการให้ความสำคัญเกี่ยวกับอำนาจของบุคคล กลุ่มและองค์กรในการตัดสินใจ ตัดสินการอย่างใด อย่างหนึ่งด้วยตนเองทั้งอำนาจตัดสินใจในการกำหนดการพัฒนา อำนาจตัดสินใจในการบริหารและการจัดการในการพัฒนาเพื่อผลการพัฒนานั้นจะได้สอดคล้องกับความต้องการของตนเองและชุมชนได้

ความหมายของการมีส่วนร่วม : มิติเชิงผู้มีส่วนได้เสีย

อรพินทร์ สพโชคชัย (2538) สรุปความหมายของการมีส่วนร่วม ไว้ว่าเป็นการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ในชุมชนที่ได้เข้ามามีบทบาทในการดำเนินการพัฒนาของภาครัฐหรือหมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินการพัฒนาของรัฐหรือกิจกรรมการพัฒนาของชุมชนที่ประชาชนยินดีมาร่วมซึ่งเป็นการร่วมรับผลประโยชน์และร่วมลงทุนลงแรงซึ่งมีความหมายของการมีส่วนร่วมเชิงพัฒนาชุมชน

ธวัช เบญจาทิกุล (2529) นิยามความหมายการมีส่วนร่วมว่า เป็นการที่ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องโดยการใช้ความพยายามหรือใช้ทรัพยากรบางอย่างส่วนตนในกิจกรรมที่มุ่งสู่การพัฒนา โดยการมีส่วนร่วมต้องมีองค์ประกอบ ดังนี้ (1) มีประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องในกิจกรรมการพัฒนา (2) ผู้เข้าร่วมได้ใช้ความพยายามบางอย่างส่วนตัว เช่น ความคิด ความรู้ ความสามารถ แรงงานหรือทรัพยากรบางอย่าง เช่น เงินทุน วัสดุในกิจกรรมการพัฒนา

ตะติยา กาศสุวรรณ (2546) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การที่ปัจเจกชนบุคคลหรือกลุ่มคนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง ร่วมมือและรับผิดชอบในกิจกรรมการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ในขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ โดยมีกลุ่มหรือองค์กรรองรับเพราะประชาชนที่เข้าร่วมมีการพัฒนาภูมิปัญญาและการรับรู้สามารถคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจเพื่อกำหนดการดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเอง

การนิยามความหมายของกลุ่มนี้ มองการมีส่วนร่วมในเชิงผู้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นผู้ที่มีส่วนได้เสียกับโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนา ซึ่งในมิตินี้มีความคล้ายคลึงกับมิติเชิงผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ แต่ความแตกต่างคือ บุคคล กลุ่ม องค์กร ที่เข้ามาร่วมเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงในลักษณะการเป็นผู้ดำเนินการ การพัฒนาเอง หรือเป็นผู้ที่กำลังถูกพัฒนา

ความหมายของการมีส่วนร่วม : มิติอื่น ๆ

ถวิลวดี บุรีกุล (2548) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมหลายมิติที่เห็นว่ามีน่าสนใจดังต่อไปนี้

1) การมีส่วนร่วมในมิติของความลึก หมายถึง การมีส่วนร่วมช่วยเหลือโดยสมัครใจ โดยประชาชนต่อโครงการใดโครงการหนึ่งของโครงการสาธารณะต่าง ๆ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อการพัฒนาชาติ แต่ไม่ได้หวังจะให้ประชาชนเปลี่ยนแปลงโครงการหรือวิจารณ์เนื้อหาโครงการ

2) การมีส่วนร่วมในความหมายที่กว้าง หมายถึง การให้ประชาชนในชนบทรู้สึกตื่นตัว เพื่อที่จะทราบถึงการรับความช่วยเหลือและตอบสนองต่อโครงการพัฒนา ขณะเดียวกันก็ สนับสนุนความคิดริเริ่มของคนในท้องถิ่น

3) ในเรื่องของพัฒนาชนบท การมีส่วนร่วม คือ การให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องกับ กระบวนการตัดสินใจ กระบวนการดำเนินการ และร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการพัฒนา นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะประเมินผลโครงการนั้น ๆ ด้วย

4) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานั้น อาจเข้าใจอย่างกว้าง ๆ ได้ว่า คือการ ที่ประชาชนได้เข้าร่วมอย่างแข็งขันในกระบวนการตัดสินใจต่าง ๆ ในเรื่องที่จะมีผลกระทบ ต่อเขา

5) การมีส่วนร่วมในชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนจะมีทั้งสิทธิ และหน้าที่ที่จะเข้าร่วมในการแก้ไขปัญหาของเขา ซึ่งต้องมีความรับผิดชอบมากขึ้นที่จะสำรวจตรวจสอบความ จำเป็นในเรื่องต่าง ๆ เพื่อการระดมทรัพยากรท้องถิ่น และเสนอแนวทางแก้ไขใหม่ ๆ เช่นเดียวกันการก่อตั้งและธำรงรักษาองค์กรต่าง ๆ ในท้องถิ่น

6) การมีส่วนร่วมนั้นจะต้องเป็นกระบวนการดำเนินการอย่างแข็งขันซึ่ง หมายถึงว่า บุคคลหรือกลุ่มที่มีส่วนร่วมนั้นได้เป็นผู้มีความริเริ่มและได้มุ่งใช้ความพยายาม ตลอดจนความ เป็นตัวของตัวเองที่จะดำเนินการตามความริเริ่มนั้น

7) การมีส่วนร่วม คือ การที่ได้มีการจัดการที่จะใช้ความพยายามเพื่อเพิ่ม ความสามารถที่จะควบคุมทรัพยากรและระเบียบในสถาบันต่าง ๆ ในสภาพสังคมนั้น ๆ ทั้งนี้ โดยกลุ่มที่ดำเนินการ และกลุ่มความเคลื่อนไหวที่จะดำเนินการไม่ถูกควบคุมโดยระเบียบต่าง ๆ

จากนิยาม ความหมายที่นักวิชาการทั้งในและต่างประเทศได้เสนอมานั้น สามารถกล่าวได้ว่า การมีส่วนร่วมนั้นเป็นอำนาจในการตัดสินใจของบุคคล กลุ่มองค์กรในการเข้าร่วม กระบวนการทำงานที่อาศัยความพร้อมเพรียงกัน เพื่อสร้างพื้นที่ทั้งด้านการทำงานและจิตใจที่จะ มุ่งไปสู่ความสำเร็จตามที่ได้กำหนดไว้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สภาพ ความคิด ระบบความเชื่อและความยึดมั่นถือมั่นภายในตัวตนของแต่ละบุคคล แต่ละหน่วยงาน แต่ละองค์กร อีกทั้งทั้งขึ้นอยู่กับกาลเวลาแต่ละยุคแต่ละสมัยอีกด้วย หากจะกล่าวว่าการมีส่วนร่วม เป็นหัวใจของการเสริมสร้างพลังการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนา ก็คงไม่แปลกเพราะการมีส่วนร่วมทำให้ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนร่วมทั้งหมดสามารถเข้าใจ สถานการณ์ของงานโดยภาพรวมทั้งหมด โดยเฉพาะการทำให้รู้สึกว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งของ หน่วยงาน กลุ่ม องค์กร ที่อยู่ในกระบวนการคิดริเริ่ม ตัดสินใจ วางแผนงาน และดำเนินงาน เป็นต้น ที่ส่งผลให้เกิดการอุทิศตนในการปฏิบัติงานนั้น ๆ มากยิ่งขึ้นเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาไปตามแนวทางที่ได้วางไว้

ระดับการมีส่วนร่วม

ได้มีผู้แบ่งระดับการมีส่วนร่วมไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

ถวิลวดี บุรีกุล (2550) ได้แบ่งระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าจำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมในแต่ละระดับ จะเป็นปฏิภาคกับระดับของการมีส่วนร่วมกล่าวคือ ถ้าระดับการมีส่วนร่วมต่ำ จำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมจะมาก และยิ่งระดับการมีส่วนร่วมสูงขึ้นเพียงใด จำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมก็จะลดลงตามลำดับ ซึ่งระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนเรียงตามลำดับจากต่ำสุดไปสูงสุดปรึกษาหารือ ระดับการวางแผนจนถึงระดับการตัดสินใจร่วมกัน ระดับการปรึกษาหารือ ระดับการวางแผนจนถึงระดับการตัดสินใจร่วมกัน ระดับการร่วมปฏิบัติระดับการติดตามตรวจสอบ จนสูงสุดคือระดับการควบคุมโดยประชาชน

1. ระดับการให้ข้อมูล เป็นระดับที่ต่ำที่สุดและเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดของการดำเนินการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม เป็นการให้ข้อมูลกับประชาชนเพื่อประกอบการตัดสินใจ แต่ไม่ได้มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นสะท้อนกลับมาแนวทางในระดับนี้มีหลายวิธี เช่น การแถลงข่าว การแจกข่าว การจัดนิทรรศการ เป็นต้น

2. ระดับเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าระดับแรก กล่าวคือมีการเริ่มรับข้อมูลสะท้อนกลับจากประชาชน เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาแสดงความคิดเห็นแนวทางในการดำเนินการในระดับนี้ ส่วนใหญ่จะเป็นการสำรวจความคิดเห็นและการบรรยายให้ความรู้โดยมีการซักถามได้ในประเด็นที่มีความสงสัย

3. ระดับของการให้คำปรึกษาหารือ เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่สูงขึ้น เป็นการเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และการเจรจาอย่างเป็นทางการ เพื่อประเมินความก้าวหน้า และระบุประเด็นหรือข้อสงสัยต่าง ๆ สำหรับแนวทางในการดำเนินการในระดับนี้ เช่น การจัดประชาชน การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เป็นต้น

4. ระดับการวางแผนร่วมกัน เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่สูงขึ้นจากระดับของการให้คำปรึกษาหารือ ซึ่งมีขอบเขตไปถึงการร่วมกันวางแผนการดำเนิน และการรับผิดชอบผลการดำเนินงานร่วมกัน ซึ่งจะพบว่ามีประเด็นความซับซ้อนและมีข้อโต้แย้งมากมาย สำหรับแนวทางในการดำเนินการในระดับนี้ เช่น การใช้กลุ่มที่ปรึกษาซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งร่วมกัน เป็นต้น

5. ระดับการร่วมปฏิบัติ เป็นระดับที่สูงกว่าระดับการวางแผนร่วมกันกล่าวคือ เป็นระดับที่ผู้ดำเนินการกับประชาชนร่วมกันดำเนินโครงการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

6. ระดับการร่วมตรวจสอบ ติดตามประเมินผล เป็นระดับที่มีประชาชนเข้าร่วมน้อย แต่มีประโยชน์ต่อการดำเนินงานเป็นอย่างมาก แนวทางในการดำเนินการในระดับนี้คือ การจัดตั้งคณะกรรมการติดตามและประเมินผลที่มาจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

7. ระดับการควบคุมโดยประชาชน เป็นระดับสูงสุดของการมีส่วนร่วมโดยประชาชน เพื่อแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งที่มีอยู่ทั้งหมด เช่น การลงประชามติ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามระดับการมีส่วนร่วมที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น เป็นเพียงระดับการมีส่วนร่วมในโครงการที่ส่วนใหญ่ภาครัฐเป็นผู้กระทำต่อประชาชนเพียงเท่านั้น ดังไม่พบว่าการมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้นจากพลังของประชาชนอย่างแท้จริง

นอกจากนั้น ปรีดี โชติช่วง และคณะ (2536) ได้มองการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็นระดับ ของการมีส่วนร่วมซึ่งจัดแบ่งจากระดับน้อยไปหามาก ดังนี้

1. ระดับที่ 1 ถูกบังคับให้ร่วมมองว่าการที่ประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการต่าง ๆ เพราะถูกบังคับโดยไม่มีทางเลือกเลย

2. ระดับที่ 2 ถูกหลอกให้ร่วม ลักษณะนี้ประชาชนจะถูกล่อใจด้วยผลประโยชน์ในรูปแบบของค่าจ้างแรงงาน หรือความสะดวกสบายบางอย่าง

3. ระดับของการให้คำปรึกษาหารือ เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่สูงขึ้น เป็นการเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และการเจรจาอย่างเป็นทางการ เพื่อประเมินความก้าวหน้า และระบุประเด็นหรือข้อสงสัยต่าง ๆ สำหรับแนวทางในการดำเนินการในระดับนี้ เช่น การจัดประชุมการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เป็นต้น

4. ระดับการวางแผนร่วมกัน เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่สูงขึ้นจากระดับของการให้คำปรึกษาหารือ ซึ่งมีขอบเขตไปถึงการร่วมกันวางแผนความซับซ้อนและมีข้อโต้แย้งมากมาย สำหรับแนวทางในการดำเนินการในระดับนี้ เช่น การใช้กลุ่มที่ปรึกษาซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งร่วมกัน เป็นต้น

5. ระดับการร่วมปฏิบัติ เป็นระดับที่สูงกว่าระดับการวางแผนร่วมกัน กล่าวคือ เป็นระดับที่ผู้ดำเนินการกับประชาชนร่วมกันดำเนินโครงการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

6. ระดับการร่วมตรวจสอบ ติดตามประเมินผล เป็นระดับที่ประชาชนเข้าร่วมน้อย แต่มีประโยชน์ต่อการดำเนินงานเป็นอย่างมาก แนวทางในการดำเนินการในระดับนี้คือ การจัดตั้งคณะกรรมการติดตามและประเมินผลที่มาจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

7. ระดับการควบคุมโดยประชาชน เป็นระดับสูงสุดของการมีส่วนร่วมโดยประชาชน เพื่อแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งที่มีอยู่ทั้งหมด เช่น การลงประชามติ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามระดับการมีส่วนร่วมที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น เป็นเพียงระดับการมีส่วนร่วมในโครงการที่ส่วนใหญ่ภาครัฐเป็นผู้กระทำต่อประชาชนเพียงเท่านั้น ยังไม่พบว่าการมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้นจากพลังของประชาชนอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ ปรีดี โชติช่วง และคณะ ได้มองการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็นระดับของการมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้นจากพลังของประชาชนอย่างแท้จริง

1. ระดับที่ 1 ถูกบังคับให้ร่วม มองว่าการที่ประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการต่าง ๆ เพราะถูกบังคับโดยไม่มีทางเลือกเลย

2. ระดับที่ 2 ถูกหลอกให้ร่วม ลักษณะประชาชนจะถูกล่อใจด้วยผลประโยชน์ในรูปแบบของค่าจ้างแรงงาน หรือความสะดวกสบายบางอย่าง

3. ระดับที่ 3 ถูกชักชวนให้เข้าร่วม การมีส่วนร่วมในลักษณะเช่นนี้ ส่วนมากเป็นโครงการที่ทางราชการคิดขึ้นเองเรียบร้อยแล้วพยายามชักชวนประชาชนให้ร่วมมือเป็นโครงการที่ดีของให้ประชาชนให้ความร่วมมือ

4. ระดับที่ 4 สัมภาษณ์แล้ววางแผนให้ ลักษณะการมีส่วนร่วมในชนิดนี้ จะปรากฏว่า ปัญหาความต้องการและเสียงเรียกร้องของประชาชนได้รับการเอาใจใส่ขึ้นบ้าง กล่าวคือ ผู้ที่จะวางโครงการจะต้องสำรวจปัญหาและความต้องการของประชาชนด้วยการเรียกประชุม สอบถาม สัมภาษณ์ แต่การตัดสินใจว่าปัญหาของชาวบ้านคืออะไร ควรแก้ไขด้วยวิธีใด จะวางแผนอย่างไรและจะปฏิบัติตามแผนอย่างไร ซึ่งยังคงเป็นเรื่องของทางราชการ

5. ระดับที่ 5 มีโอกาสเสนอความคิดเห็น ในระดับนี้ประชาชนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับการวางโครงการและดำเนินการตามโครงการ แต่การตัดสินใจยังเป็นส่วนราชการอยู่

6. ระดับที่ 6 โอกาสเสนอโครงการ ในระดับนี้ทางราชการกับประชาชนจะปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด ประชาชนมีโอกาสในการตัดสินใจว่าปัญหาของตนเองคืออะไร จะแก้ไขได้อย่างไร วิธีใดที่ดีที่สุดจนกระทั่งมีสิทธิเสนอโครงการและเข้าร่วมปฏิบัติด้วย

7. ระดับที่ 7 มีโอกาสในการตัดสินใจ ซึ่งในระดับนี้ประชาชนจะเป็นหลักสำคัญของการตัดสินใจทุกเรื่องตั้งแต่การวางแผน การปฏิบัติแผนและการประเมินผลโครงการ

วิธีการมีส่วนร่วม

วิธีการมีส่วนร่วมเป็นเทคนิควิธีการที่จะส่งเสริม หรือสนับสนุนรวมทั้งการเปิดช่องทางโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามีส่วนร่วม โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) จำเป็นต้องเปิดพื้นที่และควรมีเทคนิควิธีการในการเปิดช่องทางการมีส่วนร่วมให้กับประชาชน ซึ่งมีลักษณะสำคัญหลายวิธี ดังต่อไปนี้

ประการที่ 1 การเปิดช่องทางและเทคนิควิธีการให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสารของ อปท. ที่ผ่านทาง จดหมายข่าว เอกสารข้อเท็จจริง รายงานการศึกษา การจัดทำวิดิทัศน์ หอกระจายข่าว ฯลฯ และที่สำคัญควรมีการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสาร เพื่อให้ประชาชนได้มีช่องทางในการแสดงความคิดเห็น

ประการที่ 2 การเปิดเวทีการรับฟังความคิดเห็นและเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ถือเป็นเทคนิควิธีการมีส่วนร่วมที่มีความประสงค์ เพื่อการรับฟังการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตลอดจนเสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ รวมทั้งการจัดเวทีสาธารณะ การเปิดเวทีประชาพิจารณ์ การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ

ประการที่ 3 เทคนิควิธีการในการรณรงค์ส่งเสริม ให้รวมกลุ่มตามความสนใจในลักษณะของชมรม สมาคมชน คณะกรรมการ และสมาคม รวมทั้งการส่งเสริมอาสาสมัครที่มีจิตอาสา เพื่อช่วยเหลืองานท้องถิ่น อาทิเช่น ชมรมผู้สูงอายุ ชมรมคลังสมองท้องถิ่น สภาเยาวชน

กลุ่มออมทรัพย์หรือสหกรณ์ออมทรัพย์ รวมทั้งอาสาสมัครประเภทต่าง ๆ เป็นต้น (โกวิท วัฒนงาม, 2553)

ปัจจัยการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน

World Health Organization (อ้างถึงใน ไชยชนะ สุทธิวรชัย, 2535) ได้เสนอปัจจัยพื้นฐานในการระดมการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 2 ประการ คือ

1) ปัจจัยของสิ่งจูงใจ จากสภาพความเป็นจริงของชาวชนบท จะเข้าร่วมในกิจกรรมใด กิจกรรมหนึ่ง ทั้งในแง่การร่วมแรง ร่วมทรัพยากร หรืออื่น ๆ นั้นจะมีเหตุผล 2 ประการ คือ การมองเห็นว่าตนจะได้ผลประโยชน์ตอบแทนในสิ่งที่ตนทำไป ซึ่งถือเป็นเรื่องของการกระตุ้นให้เกิดสิ่งจูงใจเป็นตัวนำ ซึ่งถือเป็นเรื่องของการก่อให้เกิดมีสิ่งจูงใจ

2) ปัจจัยโครงสร้างของช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วม แม้ว่าชาวชนบทเป็นจำนวนมาก จะเห็นประโยชน์ของการเข้าร่วมในกิจกรรมการพัฒนา แต่ไม่อาจจะเข้ากิจกรรมได้ เนื่องจากไม่เห็นช่องทางของการเข้าร่วมหรือเข้าร่วมแล้วไม่ได้รับผลดังที่คาดหวังไว้ เพราะการเข้ามามีส่วนร่วมกันนั้น มิได้มีการจัดรูปแบบความสัมพันธ์ที่เหมาะสม เช่น ภาวะผู้นำ กฎระเบียบ แบบแผน ลักษณะการทำงาน เงื่อนไขการเข้าร่วม เป็นต้น ดังนั้น พื้นฐานทางด้านโครงสร้างของช่องทางในการเข้าร่วม จึงควรมีลักษณะดังนี้

2.1) เปิดโอกาสให้ทุก ๆ คน และทุก ๆ กลุ่มในชุมชนมีโอกาสเข้าร่วมในการพัฒนาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง โดยการเข้าร่วมอาจจะอยู่ในรูปของการมีตัวแทนหรือการเข้าร่วมโดยตรง

2.2) ควรมีเวลากำหนดที่ชัดเจน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมจะสามารถกำหนดเงื่อนไขของตนเองได้ตามสภาพเป็นจริงของตน

2.3) กำหนดลักษณะของกิจกรรมที่แน่นอนว่าจะทำอย่างไร

นอกจากนั้น William W. Reeder (1974) ได้อธิบายถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการกระทำหรือพฤติกรรมของมนุษย์ โดยมีความเชื่อว่าปัจจัยภายนอก คือ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมไม่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการตัดสินใจ แต่บุคคลจะแปลงสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเหล่านั้นมาสู่ตัวบุคคลในรูปของความเชื่อ และความไม่เชื่อ ซึ่งจะเป็นเหตุผลที่จะทำให้บุคคลตัดสินใจเลือกกระทำพฤติกรรมซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้าน คือ

1) ปัจจัยที่ดึงดูดให้เกิดการกระทำ

1.1) เป้าประสงค์ การกระทำทุกอย่างต้องมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์อาจเป็นความเชื่อ ความรู้สึก แลกเปลี่ยนของทางราชการและอาจจะเป็นจากเงื่อนไขที่ตนเองหรือคนอื่นเป็นผู้กำหนดให้เป็นไปตามแนวทางความปรารถนา

1.2) ความเชื่อ เป็นความคิดหรือความรู้สึกที่เกิดขึ้นเองโดยปราศจากการอ้างอิงใด ๆ ความเชื่อนี้จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเพราะคนส่วนร่วมจะเลือกกระทำความเชื่อพื้นฐานที่เขามียึดอยู่ดั้งเดิม

1.3) ค่านิยม เป็นระบบหนึ่งของความเชื่อ การดำรงชีวิตอยู่ในสังคมนั้นๆ จะต้องสร้างเงื่อนไขในการดำรงชีวิต การที่จะทำหรือไม่ทำอะไรสิ่งหนึ่งมีพื้นฐานมาจากสังคมนั้นตัดสินแล้วว่าดีหรือเลว

1.4) นิสัยและขนบธรรมเนียม เป็นรูปแบบที่สร้างขึ้นมาจากความรับผิดชอบภายในกลุ่ม ซึ่งคนในสังคมจะยอมรับด้วยความเต็มใจเป็นแบบอย่างที่เหมาะสมและมีเหตุผล การกระทำที่แสดงออกมาเช่นนี้เป็นเพราะความเคยชิน และเป็นประโยชน์ดั้งเดิมยึดถือมานาน

2) ปัจจัยหลักให้เกิดการกระทำ

2.1) ความคาดหวัง เป็นความรู้สึกรู้สึกภายในตัวเราหรือที่เกิดจากตัวบุคคล กลุ่ม และสังคม ที่ได้คิดหรือหวังให้ตัวเราควรมีความเชื่อ มีความรู้สึกหรือแสดงการกระทำออกมาตามที่ต้องการ

2.2 ข้อผูกพัน เมื่อมีการรวมกลุ่มกิจกรรมพิเศษขึ้นในสังคมก็จะมีข้อผูกพันที่สมาชิกในกลุ่มจะต้องทำตามสัญญาหรือข้อผูกพันตามที่กลุ่มได้ตั้งขึ้น

2.3) การบังคับ เป็นความรู้สึกของคนที่จะต้องกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยไม่มีทางเลือกอาจจะถูกบังคับโดยกฎหมายหรือกฎหมายก็ได้ การบังคับนี้จะรุนแรงกว่าการสมัครใจทำเอง

3) ปัจจัยสนับสนุน

3.1) โอกาส เป็นความเชื่อของคนที่คิดว่าตนเองอยู่ในสถานการณ์ที่สามารถจะเลือกกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ตามโอกาสที่ตนมีอยู่ แต่บางคนก็ไม่มีโอกาสที่จะเลือกกระทำได้ เพราะสถานการณ์ไม่เอื้ออำนวย

3.2) ความสามารถ การที่คนยอมรับว่าตนเองมีขีดความรู้ความสามารถเพียงใดที่จะสามารถกระทำการที่ตนต้องการให้สำเร็จลุล่วงไปได้

3.3) การสนับสนุน เป็นส่วนหนึ่งของการช่วยเหลือหรือต่อต้านซึ่งเกิดจากตัวบุคคลหรือกลุ่มให้ความสนับสนุนด้านความคิดเห็น หรือเป็นแรงกระตุ้นให้คนกระทำการสิ่งหนึ่งสิ่งใดลงไป เนื่องจากเข้ารู้สึกว่ามีผู้สนับสนุนให้เขาทำ

ในขณะที่ Roger (อ้างถึงใน อัมภรณ์ ช่างเกวียน, 2540) กล่าวว่า ปัจจัยอีกตัวหนึ่งที่เป็นแรงกระตุ้นให้บุคคลตัดสินใจเข้าร่วมกระทำกิจกรรมใหม่ๆ ในชุมชนหรือยอมรับสิ่งใหม่ๆ คือ การติดต่อสื่อสารและลักษณะส่วนตัวของบุคคลนั้นๆ

1) ปัจจัยช่องทางการสื่อสาร เป็นวิธีการที่ผู้ส่งข่าวสารใน 2 ลักษณะ คือ การถ่ายทอดข่าวสารที่เกี่ยวกับการสื่อสาร เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร และสื่อประเภทอื่นๆ เช่น ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ ซึ่งมีความสำคัญในการเพิ่มความรู้แพร่กระจายข่าวสารและสามารถเปลี่ยนแปลงทัศนคติของบุคคลได้

1.1) ช่องทางสื่อมวลชน เป็นวิถีทางในการถ่ายทอดข่าวสารที่เกี่ยวกับการสื่อสาร เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร และสื่อประเภทอื่นๆ เช่น ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ ซึ่งมี

ความสำคัญในการเพิ่มความรู้แพร่กระจายข่าวสารและสามารถเปลี่ยนแปลงทัศนคติของบุคคลได้

1.2) ช่องทางสื่อสารระหว่างบุคคล เป็นการติดต่อระหว่างบุคคลเพื่อถ่ายทอดข่าวสารระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้มากกว่าประเภทอื่น ๆ

2) ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนตัว ประกอบด้วย อายุ สถานภาพทางสังคม ฐานะทางเศรษฐกิจ รายได้ ขนาดที่ดิน การถือครองที่ดิน และความสามารถเฉพาะอย่างรวมถึงระดับการศึกษา

นอกจากนี้ มีปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในประเด็นอื่น ๆ ดังนี้

1) ปัจจัยเกี่ยวกับกลไกของภาครัฐ ทั้งในระดับนโยบายมาตรการและการปฏิบัติที่เอื้ออำนวยในการสร้างหรือเปิดช่องทางการมีส่วนร่วมของประชาชน จำเป็นที่จะต้องทำให้การพัฒนาเป็นระบบเปิดมีความเป็นประชาธิปไตย มีความโปร่งใส รับฟังความคิดเห็นของประชาชน และมีการตรวจสอบได้

2) ปัจจัยด้านประชาชน ที่มีสำนึกต่อปัญหาและประโยชน์ร่วมมีสำนึกต่อความสามารถและภูมิปัญญาในการจัดการปัญหาซึ่งเกิดจากประสบการณ์และการเรียนรู้ซึ่งรวมถึงการสร้างพลังเชื่อมโยงในรูปกลุ่มองค์กร เครือข่ายและประชาสังคม

3) ปัจจัยด้านนักพัฒนาและองค์กรพัฒนา ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทในการส่งเสริมกระตุ้น สร้างจิตสำนึกและผู้เอื้ออำนวยกระบวนการพัฒนาสนับสนุนข้อมูลข่าวสารและทรัพยากรและร่วมเรียนรู้กับสมาชิกชุมชน

ปัญหาอุปสรรคที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

ทวิทอง หงส์วิวัฒน์ (2527) พบว่าอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

1) อุปสรรคด้านการเมือง เกิดจากการไม่ได้กระจายอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบให้แก่ประชาชน โครงสร้างอำนาจทางการเมืองการปกครอง การบริหารเศรษฐกิจ ตกอยู่ในกำมือของทหาร นายทุน และข้าราชการ

2) อุปสรรคด้านเศรษฐกิจ เกิดจากการขาดความสามารถในการพึ่งตนเอง อำนาจการต่อรองมีน้อย กระบวนการผลิต ปัจจัยการผลิตอยู่ภายใต้ระบบอุปถัมภ์

3) อุปสรรคด้านวัฒนธรรม ขนบประเพณีในแต่ละพื้นที่ทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้เนื่องจากขัดต่อขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน/เผ่า ฯลฯ

ปรีชญา เวสารัชช์ (2526) กล่าวว่าปัญหาที่เกิดจากโครงสร้างทางสังคมเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ (1) ความแตกต่างในสังคม ด้านรายได้ อำนาจและฐานะทางเศรษฐกิจ (2) ระบบการเมืองถูกควบคุมโดยคนกลุ่มน้อยและ (3) ขาดกลไกที่มีประสิทธิภาพในการแจกแจงทรัพยากร

จากข้างต้นสามารถสรุปปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

1) ปัญหาด้านนโยบายและองค์กรภาครัฐ มี 2 ระดับ คือ

1.1) ระดับนโยบาย พบว่า นโยบายของรัฐไม่เอื้อต่อการพัฒนาเพราะการตัดสินใจรวมศูนย์ที่ส่วนกลางไม่มีการกระจายอำนาจให้แก่ประชาชนอีกส่วนหนึ่งเป็นเพราะโครงสร้างอำนาจทางการเมือง การบริหาร และระบบเศรษฐกิจอยู่ในกลุ่มนายทุน

1.2) ระดับปฏิบัติ พบว่า เจ้าหน้าที่ขาดความรู้ความเข้าใจและขาดทักษะในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ตลอดจนขาดการประชาสัมพันธ์ การให้ข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่องประกอบกับความล่าช้าในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และขาดการประสานงาน การติดตาม/ประเมินผลที่เป็นระบบ

2) ปัญหาเกี่ยวกับประชาชน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

2.1) กลุ่มผู้นำ พบว่า มีการครอบงำความคิดประชาชนเพราะต้องการแสวงหาประโยชน์ส่วนตนทำให้ขาดความศรัทธาจากประชาชน

2.2) กลุ่มประชาชนทั่วไป พบว่า ประชาชนมีภาระด้านการประกอบอาชีพด้านครอบครัว ด้านสุขภาพร่างกายประชาชน ขาดทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดความขัดแย้งทางด้านความคิดเห็น/ผลประโยชน์ การแบ่งพรรคแบ่งพวก ส่งผลให้ขาดความสามัคคี ขาดการศึกษา ขาดความรู้ทางด้านวิทยาการต่าง ๆ ขาดความเชื่อมั่น ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นจึงทำให้ไม่สนใจ ไม่เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วม อีกทั้งยังไม่ศรัทธาในตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐ และที่สำคัญคือการขาดการยอมรับในสิทธิและบทบาทสตรี

3) ปัญหาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมืองการปกครอง

3.1) ด้านการเมือง พบว่า ขาดการกระจายอำนาจ เพราะระบบการเมืองถูกควบคุมโดยคนกลุ่มน้อย

3.2) ด้านเศรษฐกิจ พบว่า กระบวนการผลิต/ปัจจัยการผลิตอยู่ภายใต้ระบบทุนนิยมซึ่งมีกลไกของรัฐควบคุมระบบเศรษฐกิจอย่างเข้มงวด ทำให้ขาดกลไกที่มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพยากร

3.3) ด้านสังคมและวัฒนธรรม พบว่า มีการแย่งแย่งเชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ อันเกิดจากความไม่รู้เพราะขาดการศึกษา มีการครอบงำของผู้นำและการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนทำให้ความยากจนตกอยู่ภายใต้ความสัมพันธ์ระบบอุปถัมภ์

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานั้นคือ การให้โอกาสประชาชนเป็นฝ่ายตัดสินใจกำหนดปัญหาความต้องการของตนเองอย่างแท้จริงเป็นการเสริมพลังอำนาจ ให้แก่ประชาชน/กลุ่ม/องค์กรชุมชนให้สามารถระดมขีดความสามารถในการจัดการทรัพยากร การตัดสินใจและควบคุมดูแลกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนมากกว่าที่จะเป็นฝ่ายตั้งรับสามารถกำหนดการดำรงชีวิตได้ด้วยตนเองให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ตามความจะเป็นอย่างมีศักดิ์ศรี และสามารถพัฒนาศักยภาพพู่เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกได้ ประชาชนจะต้องเข้า

มามีส่วนร่วมในกระบวนการอย่างเป็นทางการเป็นอิสระ การทำงานต้องเน้นในรูปกลุ่มหรือองค์กรชุมชนที่มีวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมอย่างชัดเจน เนื่องจากพลังกลุ่มจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้งานพัฒนาต่างบรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมายได้ (โกวิทย์ พวงงาม, 2553)

2.3 แนวคิดทฤษฎีควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม

ทฤษฎีนี้มีแนวความคิดรวมระหว่างทฤษฎีบังคับใช้กฎหมายซึ่งเป็นแนวความคิดริเริ่มและทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์เป็นแนวความคิดแย้งโดยนำมาประยุกต์ผสมผสานใช้ร่วมกัน นับเป็นมรรควิธีหรือมาตรการที่จะนำไปสู่เป้าประสงค์ของการป้องกันอาชญากรรม ซึ่งสามารถแยกพิจารณาได้ 2 มิติ ดังนี้

มิติที่ 1 สภาพแวดล้อมรูปธรรม

1. มาตรการระดับชุมชน : การวางผังเมืองและชุมชนรวมถึงการติดตั้งไฟฟ้าส่องสว่าง การออกแบบ อาคาร และการสลักหมายเลขบนทรัพย์สิน
2. มาตรการระดับบ้านเรือน : ความมั่นคงของประตูหน้าต่างการใช้สัญญาณเตือนภัยการใช้อุปกรณ์ เครื่องใช้ไฟฟ้าอื่นๆ

มิติที่ 2 สภาพแวดล้อมนามธรรม

1. มาตรการเพื่อนบ้านเตือนภัย
2. มาตรการสายตรวจประชาชน
3. มาตรการตรวจตราบ้านเรือน

จากการศึกษาของ Altman ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของสภาพแวดล้อมรูปธรรมมีผลต่อพฤติกรรมทางสังคมได้อธิบายว่า ไม่ว่ามนุษย์หรือสัตว์ต่างทำเครื่องหมายในสภาพแวดล้อมเพื่อเป็นสัญลักษณ์แสดงสิทธิในความเป็นเจ้าของ และต่อสู้เพื่อป้องกันตนเองจากผู้รุกราน สำหรับในสังคมมนุษย์ดังกล่าวแบ่งตามลักษณะการครอบครองของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลได้ 3 ประเภท คือ พื้นที่ปฐมภูมิ ได้แก่พื้นที่ที่ครอบครองโดยสังคมที่บุคคลทั่วไปสามารถเข้าไปได้โดยชอบธรรมภายใต้ขอบเขตที่กำหนดไว้ได้แก่ สวนสาธารณะ โรงพยาบาล โรงมหรสพ พื้นที่ทุติยภูมิ ได้แก่พื้นที่เชื่อมต่อระหว่างพื้นที่ปฐมภูมิและพื้นที่สาธารณะได้แก่ ตรอกซอย ย่านที่อยู่อาศัย เป็นต้น

การจัดการสภาพแวดล้อมในชุมชนเพื่อป้องกันอาชญากรรมในปัจจุบันไม่ได้รับความสนใจจากหน่วยงานรัฐบาลอย่างเพียงพอ จึงมักเกิดปัญหาอาชญากรรมในบริเวณพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งนี้เนื่องจากผังเมืองและชุมชนอิทธิพลต่อการดำรงชีวิต และพฤติกรรมของพลเมืองทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกอาชญากรรมมักอาศัยช่วงโอกาสในสภาพแวดล้อมประกอบอาชญากรรม จึงทำให้ประชาชนผู้ใช้ประโยชน์พื้นที่ในชุมชนต้องพึ่งพาเมตตาธรรม ของผู้ออกแบบผังเมืองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้และลักษณะการจัดสภาพชุมชนก็มีผลต่อการเพิ่มหรือลดอาชญากรรมด้วย

สภาพแวดล้อมระดับบ้านเรือน การจัดการสภาพแวดล้อมระดับบ้านเรือนให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม ได้แก่ ประตูหน้าต่างควรเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์สำหรับรักษาความปลอดภัย โดยเฉพาะกุญแจที่มีคุณภาพ เพราะจะทำให้การทำลายหรือสะเดาะกระทำได้ยากยิ่งขึ้นและคนร้ายต้องใช้เวลาอันเสี่ยงต่อบุคคลอื่นจะพบเห็นและหน้าต่างควรติดไว้สำหรับหน้าต่างชั้นบนและอยู่ในทิศทางไม่ลับตาคนควรติดตั้งสัญญาณกันขโมยและติดเหล็กติดเพื่อความแข็งแรงให้แก่ประตูหน้าต่าง

การจัดการสภาพแวดล้อมตามนามธรรม ถือได้ว่าเป็นหัวใจของการป้องกันอาชญากรรมวิธีหนึ่ง เพราะเป็นบทบาทและความรับผิดชอบร่วมกันของชุมชนในการสอดส่องดูแลความปลอดภัยภายในชุมชนที่อยู่อาศัยของตน ตลอดจนถึงเหตุด่วน เหตุร้ายแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจมาตรการในการป้องกันอาชญากรรม ได้แก่

1. เพื่อนบ้านเตือนภัย เป็นการรวมตัวของประชาชนชาวเมืองประเทศสหรัฐอเมริกาในช่วงทศวรรษที่ 1960 โดยมีหลักดำเนินการ สมาชิกอาสาสมัครในโครงการเพื่อนบ้านเตือนภัยจนแบ่งกลุ่มรับผิดชอบและเลือกตั้งบุคคลขึ้นทำหน้าที่หัวหน้ากลุ่มเพื่อประโยชน์ในการติดต่อประสานงานสมาชิกอาสาสมัครจะช่วยกันสังเกตสอดส่องและแจ้งพฤติกรรมบุคคล ยานพาหนะหรือสภาวะการณ์ที่น่าสงสัยไปยังตำรวจท้องที่และเพื่อนบ้านโดยอาศัยการติดต่อทางโทรศัพท์เป็นหลักสำหรับตำรวจท้องที่ นอกจากจะช่วยวางแผนดำเนินการแล้วยังมีบทบาท สำคัญในการให้ความรู้เกี่ยวกับกลวิธีของคนร้ายและแนะนำสมาชิกถึงวิธีที่เหมาะสม ในการให้ความคุ้มครองครอบครัวและทรัพย์สินจากโจรภัย มีการจัดทำจุลสาร เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะอาชญาประเภทและลักษณะพื้นที่เป้าหมายของอาชญากรรม แผนประทุษร้ายของคนร้ายตำหนิรูปพรรณ และภาพถ่ายอาชญากรรมที่หลบหนี รวมทั้งคำแนะนำที่เป็นประโยชน์อื่นๆ

2. สายตรวจประชาชน เป็นโครงการที่นำมาใช้กับที่พักอาศัย แฟลต หรือสถานที่ที่เช่นนี้มีบริเวณทางหน้าห้องพัก ทางขึ้นบันได ภายในลิฟท์ หรือแม้แต่บริเวณลานจอดรถซึ่งปราศจากผู้รับผิดชอบโดยตรง จึงเป็นโอกาสที่อาชญากรแต่ละประเภทจะฉวยโอกาสประกอบอาชญากรรมได้ง่าย ดังนั้น การเคหะของมหานครนิวยอร์กได้คัดเลือกอาสาสมัคร 11,000 คนซึ่งพักอาศัยในอาคารเคหะแบ่งพื้นที่เขตการรับผิดชอบจากบริเวณทั้งหมดของอาคาร 650 หลัง โดยมีหลักดำเนินการคือ อาสาสมัครหน้าที่หมุนเวียนกันรับผิดชอบตรวจตราในเขตพื้นที่ของตนสังเกตบุคคลยานพาหนะและอาคารสถานที่ที่ผิดจากสภาวะปกติ ดูแลความเรียบร้อยภายนอกให้แก่สมาชิกในชุมชนและในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ก็ยังสามารถทำความคุ้นเคยกับเพื่อนบ้านของตนในย่านนั้นๆ ได้อีกด้วย

เป้าหมายร่วมกันของอาสาสมัครเหล่านี้ก็คือ ช่วยกันสร้างชุมชนของตนให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมให้มากที่สุดส่งเสริมความสัมพันธ์ และความอบอุ่นในชุมชน รวมทั้งเกื้อกูลซึ่งกันและกันในด้านต่างๆ เมื่ออาสาสมัครตรวจพบเหตุการณ์ที่น่าสงสัยเกิดขึ้นในบริเวณใด หน้าที่ของสายงานตรวจอาสาสมัครก็คือ การโทรศัพท์แจ้งเหตุกับตำรวจท้องที่หรือสายตรวจ

อาสาสมัครก็คือ การโทรศัพท์แจ้งเหตุกับตำรวจท้องที่หรือสายตรวจรถวิทย์โดยเร็ว จากนั้นก็รอรับตำรวจเมื่อมาถึงสถานที่เกิดเหตุพร้อมทั้งให้ข้อมูลขั้นต้นให้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจหากมีความจำเป็นเพื่อความปลอดภัยของเพื่อนบ้าน อาสาสมัครอาจพิจารณาดำเนินงานกระจายข่าวพร้อมทั้งแจ้งแนวทางที่ควรปฏิบัติสำหรับสมาชิกในละแวกบ้านที่ตนรับผิดชอบตลอดจนประสานงานกับสายตรวจอาสาสมัครของชุมชนใกล้เคียงอีกด้วย

3. ตรวจตราบ้านเรือน เป็นโครงการประชาชนช่วยจำกัดอาชญากรรมในเมือง Lima รัฐ Ohio และเมือง Kalamazoo รัฐ Michigan ซึ่งเป็นชุมชนที่ยังไม่มีการประยุกต์ใช้มาตรการเพื่อนบ้านเตือนภัยและมาตรการสายตรวจประชาชน โดยมีหลักดำเนินการคือ เพื่อนบ้านในละแวกบ้านใกล้เคียงจะช่วยเป็นหูเป็นตาแทนกันในระหว่างที่เพื่อนบ้านใกล้เคียงเดินทางไปธุรกิจ หรือพักผ่อนต่างจังหวัด โดยเฉพาะไม่มีคนดูแลบ้าน ซึ่งนอกจากเพื่อนบ้านจะเป็นหลักในการช่วยเอาใจใส่ในการดูแลเคหะสถาน แล้วยังสามารถร้องขอให้ตำรวจช่วยตรวจตรา เพื่อส่งเสริมการดูแลของเพื่อนบ้านได้ด้วย

หลักการหรือกลยุทธ์ของการควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม

การควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม สภาพแวดล้อมทางกายภาพและทางสังคม ถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่มีผลต่อปัญหาอาชญากรรมในชุมชน โดยหลักการแล้วเป็นสิ่งซึ่งสามารถวางแผน เปลี่ยนแปลง แก้ไข เพื่อใช้เป็นมาตรการในการป้องกันอาชญากรรม โดยปิดกั้นโอกาสมิให้อาชญากรเข้าถึงบุคคลหรือทรัพย์สิน หรือลดช่องโอกาสในการกระทำผิดของคนร้ายให้น้อยลง ประชัช เปี่ยมสมบูรณ์ ได้นำทฤษฎีควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อมเข้ามาเผยแพร่ในประเทศไทยเพื่อนำหลักการวางผังเมืองมาประยุกต์ใช้ คำนี้ถึงความสำคัญของการป้องกันและควบคุมอาชญากรรมโดยการออกแบบสภาพแวดล้อมให้อื้ออำนวย (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2556)

หัวใจสำคัญของการควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม คือปรับสภาพแวดล้อมและใช้ประโยชน์สภาพแวดล้อมในการลดโอกาสการก่ออาชญากรรมและช่วยทำให้สภาพแวดล้อมดูปลอดภัยไม่น่ากลัว

- 1) เฝ้าระวังโดยธรรมชาติ
- 2) ควบคุมการเข้าออกโดยธรรมชาติ
- 3) แบ่งพื้นที่ให้ชัดเจน
- 4) บริหารจัดการและบำรุงรักษา

กลยุทธ์ทั้ง 4 ข้อนี้ดูค่อนข้างซ้อนและคาบเกี่ยวกับอาชญากรรม จะเห็นว่าเป็นกลยุทธ์ที่แตกต่างระบบรักษาความปลอดภัยทั่วไป ซึ่งเน้นติดตั้งอุปกรณ์เตือนภัย กลอนล็อก ปิดเปิด ประตู ระบบโทรทัศน์วงจรปิด แต่ระบบรักษาความปลอดภัยของการควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม กลับเน้นใช้สภาพแวดล้อมที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ในทางที่ทำให้คนร้ายรู้สึกว่าเป็นเขตหวงห้าม และถูกเฝ้าระวังอยู่ จึงไม่ยากเสี่ยงกระทำผิด

สรุปก็คือ การควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อมเพิ่มการพึ่งพาความปลอดภัยโดย
 ธรรมชาติ และลดการพึ่งพาความปลอดภัยโดยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์

1. การเฝ้าระวังโดยธรรมชาติ

หลักข้อนี้ใช้ความจริงที่ว่า คนร้ายไม่ยอมให้คนมองเห็น ไม่ชอบให้ใครจำหน้าได้ ดังนั้น
 จึงต้องทำหน้าที่ให้พื้นที่นั้นมีการเฝ้าระวังโดยธรรมชาติ เช่น ทำให้ดูโล่ง เอาสิ่งที่กำบังสายตา
 ออกไป เพื่อให้คนทั่วไปสามารถมองเห็นผู้บุกรุกได้ง่าย ทำหน้าต่างประตูให้หันออกไปทางถนน
 หรือที่จอดรถปรับทางเท้าหรือถนน ทำเฉลียงประตูหน้าบ้าน ติดไฟแสงสว่างทำระเบียงหรือ
 กำแพงโปร่งใส กำจัดมุมอับ และที่ลับตาออกไป จัดกิจกรรมเพื่อให้มีคนพลุกพล่านใกล้เคียงหรือ
 ในบริเวณที่ล่อแหลม เพื่อให้มีคนช่วยเฝ้าระวังมากขึ้น

สรุปแล้ว หลักการเฝ้าระวังไม่ใช่เพื่อจับไล่ผู้บุกรุก (ความจริงเหมือนจับไล่) แต่เพื่อเฝ้า
 ระวังให้ผู้บุกรุกอยู่ในสายตา

2. ควบคุมการเข้าออกโดยธรรมชาติ

วิธีควบคุมการเข้าออกได้แก่ การใช้ประตู รั้ว ฝุ่ไม้เตี้ยๆ คุน้ำแนวต้นไม้เพื่อกันให้ผู้ที่ไม่
 เกี่ยวข้องออกไปจากบริเวณนั้น ถ้าเป็นบ้านพักอาศัย เรามักจะติดตั้งกลอน เหล็กตัดขลุ่ย แต่ถ้า
 เป็นพื้นที่สาธารณะ หรือกึ่งสาธารณะ การควบคุมเข้าออกต้องพิจารณาเป็นพิเศษ เช่น
 จัดทางเข้า ทางออก ทำรั้ว จัดทิวทัศน์ติดตั้งไฟแสงสว่าง หรือแต่ตั้งโต๊ะเป็นที่ต้อนรับ หรือตรวจ
 ตราการเข้าออกก็ได้ เนื่องจากการควบคุมการเข้าออกของที่สาธารณะค่อนข้างยากกว่าปกติ แต่
 เราสามารถใช้วิธีควบคุมโดยใช้สิ่งที่เรียกว่า “สิ่งกีดขวางทางจิตวิทยา” เช่น ติดป้าย ทำ
 เครื่องหมาย ตีเส้นบนพื้น ไม้กั้น เพื่อประกาศให้ทราบว่าพื้นที่นี้เป็นพื้นที่เฉพาะ หลักของสิ่งกีด
 ขวางทางจิตวิทยา ก็คือ ถ้าพื้นที่ดูแปลกไปจากธรรมดา หรือเข้าออกยากกว่าธรรมดา คนร้ายก็
 จะเปลี่ยนใจไม่อยากรบกวน

3. แบ่งพื้นที่ให้ชัดเจน

มนุษย์เราโดยธรรมชาติจะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่ของตน และเคารพสิทธิในพื้นที่
 ของคนอื่น ฉะนั้น เราจึงออกแบบให้มองเห็นชัดเจนว่า พื้นที่นี้เป็นพื้นที่ควบคุมและหวงห้าม
 ไม่ใช่ที่สาธารณะผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องก็จะรู้สึกว่ากำลังบุกรุกหรือละเมิดสิทธิผู้อื่น เช่น สร้างทางเท้า
 เป็นแนวแบ่งพื้นที่ ทำทิวทัศน์ โดยใช้ต้นไม้ คุ

4. บริหารจัดการ

เรื่องนี้เป็นความร่วมมือสมัครสมานกลมเกลียวของคนในชุมชน ซึ่งมีความห่วงใยหวง
 แหนพื้นที่ชุมชนของตน ร่วมกันสร้างความน่าอยู่ รมรื่นให้กับชุมชนโดยการจัดกิจกรรมพบปะ
 สังสรรค์ ตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการในส่วนที่ร่วมกันของชุมชน

โดยทั่วไปในชุมชนอาจจะมีที่รกร้าง พื้นที่ไม่ได้ใช้สอยสิ่งปรักหักพัง ต้นไม้ พงหญ้า บ้านร้าง บางครั้งกลายเป็นที่เสื่อมโทรม ที่ช่องสุ่มพวกมิจฉาชีพ ชุมชนต้องสอดส่องดูแลกำจัด ที่รกร้างให้โปร่งตา ไม่เป็นพื้นที่ล่อแหลมให้เกิดอาชญากรรม

สรุปแนวคิดในการป้องกันอาชญากรรมตามจิตตฤษฏีควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม

แนวคิดที่ 1 การเฝ้าระวัง

แนวคิดที่ 2 การควบคุมช่องทางเข้าออก

แนวคิดที่ 3 การแบ่งแยกอาณาเขตระหว่างพื้นที่ส่วนบุคคลกับพื้นที่สาธารณะ

แนวคิดที่ 4 การบำรุงรักษาและการจัดการ

จากแนวคิดทั้ง 4 นำมาผสมผสานเป็นยุทธวิธี 3 ด้าน ดังนี้

ยุทธวิธีที่ 1 การออกแบบสภาพแวดล้อม

1.1 การออกแบบให้สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน

1.2 การออกแบบให้มีแสงไฟส่องสว่างที่เพียงพอ

1.3 การติดตั้งป้ายสัญลักษณ์

1.4 การออกแบบระบบการรักษาความปลอดภัย

1.5 การออกแบบในภาพรวม

ยุทธวิธีที่ 2 บริเวณพื้นที่อันตรายที่ต้องระมัดระวัง

2.1 เส้นทางเปลี่ยว

2.2 พื้นที่ล่อแหลม

2.3 พื้นที่เปลี่ยว หรือพื้นที่โดดเดี่ยว

ยุทธวิธีที่ 3 การออกแบบกิจกรรม

3.1 การใช้พื้นที่ร่วมกันแบบผสมผสาน

3.2 การสร้างความรู้สึกของการเป็นเจ้าของ

3.3 การเสริมสร้างกิจกรรม ดังตัวอย่างต่อไปนี้ (กองวิจัยและพัฒนาสำนักงานตำรวจ

แห่งชาติ; 2550)

3.3.1 การออกแบบสภาพแวดล้อม

1) การออกแบบให้สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน คือการออกแบบสภาพแวดล้อมบริเวณบ้านให้สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจนเสมือนมีดวงตาสำหรับการเฝ้า มองอยู่ตลอดเวลา

2) การออกแบบให้มีแสงไฟส่องสว่างที่เพียงพอ

3) การติดตั้งป้ายสัญลักษณ์

4) การออกแบบระบบการรักษาความปลอดภัย เช่น บริเวณสำคัญของบ้าน ควรมีการออกแบบและติดตั้งสัญญาณแจ้งเหตุ โทรศัพท์ฉุกเฉินสัญญาณกันขโมย เครื่อง

ดับเพลิง กล้องโทรทัศน์วงจรปิด (CCTV) และควรจะต้องทำสัญลักษณ์หรือจดหมายเลขรหัสทรัพย์สินสำคัญหรืออุปกรณ์เครื่องใช้สำคัญในบ้านไว้

ในส่วนพื้นที่สาธารณะควรจะต้องจัดเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย ตามจุดสำคัญต่างๆ มีการแลกเปลี่ยนผ่านเข้าออก ติดตั้งสัญญาณแจ้งเหตุและโทรทัศน์ดูเงินเครื่องดับเพลิง กล้องโทรทัศน์วงจรปิด (CCTV) จัดทำสัญลักษณ์หรือจดหมายเลขรหัสทรัพย์สินสำคัญของหมู่บ้านไว้เช่นกัน

5) การออกแบบในภาพรวม คือ การออกแบบสภาพแวดล้อมบริเวณบ้านให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับกิจกรรมต่างๆ ที่จะต้องเกิดขึ้นในบริเวณบ้านอยู่เสมอ เพื่อให้ไม่ให้เป็นพื้นที่โดดเดี่ยว หรือพื้นที่ที่ไม่มีการเคลื่อนไหว

ในการออกแบบบ้านที่อยู่อาศัย การออกแบบในภาพรวมที่ดีจะช่วยเสริมสร้างความรู้สึกปลอดภัย และลดปัญหาต่างๆ ถ้าวางแผนทุกอย่างออกมาเหมาะสม จะได้ทั้งความสวยงาม ประโยชน์ใช้สอย และความปลอดภัย ในชีวิต ร่างกายและทรัพย์สินอย่างสมบูรณ์แบบที่สุด

3.3.2 การตรวจตราสอดส่องบริเวณพื้นที่อันตรายซึ่งต้องระมัดระวัง

1) เส้นทางเปลี่ยว คือ เส้นทางหรือถนนเปลี่ยวที่ขาดการสอดส่องดูแล เนื่องจากไม่ค่อยจะมีผู้คนสัญจรผ่านไปมา จึงทำให้ขาดดวงตาในการเฝ้ามองเส้นทางเปลี่ยวเป็นเส้นทางที่คนร้ายคาดการณ์ได้ เพราะมีเพียงเส้นทางเดียวจึงส่งผลต่อการเกิดอาชญากรรมได้โดยง่าย ดังนั้นเมื่อในละแวกบ้านของท่านมีเส้นทางเปลี่ยวและไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ สิ่งที่ต้องทำก็คือ “จะต้องจำกัดเส้นทางเปลี่ยวให้ลดน้อยลงให้ได้มากที่สุด” และแก้ไขโดยออกแบบเส้นทางเปลี่ยวให้มองเห็นได้ชัดเจนมากที่สุด ติดตั้งไฟฟ้าส่องสว่าง กล้อง CCTV เพิ่มพนักงานรปภ. หรือหลีกเลี่ยงเส้นทางดังกล่าว เป็นต้น

2) พื้นที่ล่อแหลม คือพื้นที่ที่มีขนาดเล็ก หรือพื้นที่ที่ถูกปิด ที่มีดทับทั้ง 3 ด้าน เช่น ห้องเก็บของใต้บันได พื้นที่ล่อแหลม ใต้สะพาน และรวมถึงชอยตัน เป็นต้น จึงเป็นพื้นที่ควรจะต้องหลีกเลี่ยง เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ไม่มีผู้สัญจรผ่านไปมาและยากที่จะขอความช่วยเหลือ นอกจากนั้นยังรวมถึงบ้านหรือที่อยู่อาศัย ที่อยู่ติดกับแหล่งเสื่อมโทรม สถานบันเทิง ร้านเกมส์ หรือติดกับคลองสาธารณะ ซึ่งเป็นบริเวณที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดอาชญากรรมสูง เนื่องจากเป็นเส้นทางเข้าออกของคนร้าย ดังนั้นจึงต้องเตรียมการป้องกัน ต้องสำรวจบริเวณภายในตัวบ้านและในบ้าน หากพบพื้นที่ล่อแหลมต้องรีบแก้ไขหรือกำจัดทันที

3) พื้นที่เปลี่ยว หรือพื้นที่โดดเดี่ยว คือพื้นที่ที่แยกตัวออกจากบริเวณหมู่บ้านหรือชุมชน โดยไม่มีการใช้พื้นที่เพื่อทำกิจกรรมใดๆ เช่น บริเวณที่รกร้างว่างเปล่าซึ่งอาจเป็นพื้นที่ส่วนบุคคลที่ไม่มีผู้อยู่อาศัย และถูกปล่อยให้บริเวณรกร้าง หรือพื้นที่สาธารณะที่ไม่มีผู้คนเข้ามาใช้หรือสร้างกิจกรรม และถูกปล่อยให้บริเวณที่มีต้นหญ้า ต้นไม้ขึ้นปกคลุมทำให้มองเห็นบริเวณดังกล่าวไม่ชัดเจน และรวมถึงบริเวณบ้านที่ถูกปล่อยให้

รกร้างและไม่ได้ใช้ประโยชน์พื้นที่จึงต้องลดความโดดเด่นของพื้นที่ลง ด้วยการเพิ่มการระมัดระวังสอดส่องดูแลบริเวณพื้นที่เปลี่ยวที่เป็นพื้นที่สาธารณะ จึงควรออกแบบพื้นที่ดังกล่าวให้ใกล้ชิดกับชุมชน หรือบริเวณทางสัญจรให้มากขึ้น แต่ทั้งนี้จะต้องเพิ่มมาตรการระมัดระวังในการรักษาความปลอดภัยให้มากขึ้นด้วย เส้นทางใดที่มีพื้นที่เปลี่ยวที่มีปัญหา จะต้องออกแบบให้สามารถมองเห็นบริเวณของพื้นที่ ให้ได้อย่างครอบคลุมโดยทำการปรับปรุงภูมิทัศน์ในบริเวณดังกล่าวให้สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจนและทั่วถึง เพิ่มระดับการเฝ้าระวังอย่างเป็นทางการ และเพิ่มกิจกรรมในพื้นที่เป็นต้น

3.3.3 การออกแบบกิจกรรม

3.3.3.1 การใช้พื้นที่ร่วมกันแบบผสมผสาน เป็นการส่งเสริมให้มีการใช้พื้นที่และกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันอย่างเอนกประสงค์โดยกิจกรรมแต่ละชนิดนั้น ควรจะสอดคล้องกัน เช่น การออกกำลังกาย เต้นแอโรบิก ไร่ไทเก๊ก เตะตะกร้อ เล่นฟุตบอล เป็นต้น

3.3.3.2 การสร้างความรู้สึกร่วมกันของการเป็นเจ้าของ จะมีส่วนสำคัญที่จะต้องทำให้หมู่บ้านหรือชุมชนมีความปลอดภัยมากขึ้น เช่น มีการรณรงค์ให้ผู้อาศัยอยู่ในหมู่บ้านร่วมกันดูแลรักษาพื้นที่ส่วนกลาง พื้นที่สาธารณะ และถนนของหมู่บ้านให้มีความสะอาด และปลอดภัยอยู่เสมอ ในการบำรุงรักษาพื้นที่ของหมู่บ้านหรือชุมชน ควรเป็นหน้าที่ของทุกคน

3.3.3.3 การเสริมสร้างกิจกรรม การจัดให้มีกิจกรรมในพื้นที่สาธารณะ เช่น ลานสนามกีฬา สวนสาธารณะ สนามเด็กเล่น ร้านอาหาร ร้านขายเครื่องดื่ม จะสามารถลดปัญหาอาชญากรรมลงได้

1) การจัดกิจกรรม

2) การออกแบบให้มีจุดให้บริการ และสถานที่อำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อดึงดูดให้ผู้คนเข้ามาใช้พื้นที่เป็นอีกหนึ่งลักษณะของการจัดพื้นที่ในการเพิ่มดวงตาให้มากขึ้น เช่น การจัดห้องสนทนาการให้อยู่บริเวณทางเข้าออกเพื่อดึงดูดผู้คนที่พบเห็นหรือผ่านไปมาให้เข้ามาพื้นที่ซึ่งจะเป็นอีกหนึ่งวิธีในการเพิ่มการเฝ้าระวังพื้นที่

3) การกระตุ้นให้เกิดการใช้พื้นที่

4) การจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเข้ามาใช้พื้นที่ยกตัวอย่างเช่น ส่งเสริมร้านค้าที่ได้รับอนุญาตจากผู้บริหารหมู่บ้านให้สามารถเข้ามาขายของในบริเวณนี้ได้

5) กิจกรรมบนพื้น ควรจะมีกิจกรรมที่ทำให้เกิดความรู้อารมณ์ร่วมกันซึ่งจะเป็นการเพิ่มความระมัดระวังรวมถึงการสอดส่องดูแลซึ่งกันและกัน

การควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อมที่นำมาในการป้องกันอาชญากรรม มีอยู่ด้วยกัน 5 ประการสำคัญ ได้แก่

1. การสร้างสิ่งกีดขวางให้มั่นคงแข็งแรง เพื่อป้องกันการบุกรุกเข้ามาในบ้านพักหรือสถานที่ที่เป็นหัวใจสำคัญของการป้องกันอาชญากรรมในเบื้องต้น ตำรวจมีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้แก่ประชาชน เกี่ยวกับกิจกรรมการป้องกันตนเองจากภัยอาชญากรรมต่างๆ การสร้างสิ่งกีดขวางเพื่อป้องกันการเข้าถึงภายในอาคารบ้านเรือน เช่น กุญแจล็อก เหล็กลูกกรงหรือเหล็กตัดประตูหน้าต่าง รั้วบ้าน สามารถลดโอกาสในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่มีค่าใช้จ่ายสูงมาก ในบางประเทศตำรวจจะจัดหน่วยบริการสำรวจสภาพความมั่นคงปลอดภัยของบ้านพักและรอบบริเวณ เพื่อให้คำแนะนำแก้ไข เพื่อให้ปลอดภัยจากการโจรกรรมของคนร้าย นอกจากนี้ยังมีโครงการรณรงค์ให้ประชาชนจดจำตำหนิรูปพรรณของทรัพย์สินที่มีราคาแพง เพื่อประโยชน์ในการยืนยันความเป็นเจ้าของ ทำให้สามารถติดตามทรัพย์สินคืนมาได้ง่ายขึ้น

2. การวางผังเมืองและการออกแบบทางสถาปัตยกรรมมีส่วนช่วยให้สภาพแวดล้อมของชุมชนดีขึ้นและเป็นประโยชน์ต่อการป้องกันอาชญากรรม นักบริหารงานตำรวจจึงควรเล็งเห็นความสำคัญและนำหลักวิชาการทางด้านการวางผังเมืองมาประยุกต์ใช้ในการป้องกันอาชญากรรม ดังนั้น การวางนโยบายด้านการวางผังเมือง และการออกแบบอาคาร ควรให้การควบคุมมาตรฐานทางด้านประสิทธิภาพในการป้องกันอาชญากรรม

3. การติดตั้งไฟฟ้าให้แสงสว่างตามท้องถนน นอกจากจะเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้สัญจรไปมาและความปลอดภัยในการเดินทางแล้ว ถือว่าเป็นมาตรการในการป้องกันอาชญากรรมอีกส่วนหนึ่งด้วย และมีส่วนช่วยให้ความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมลดลง ดังนั้นในพื้นที่บริเวณชอยเปลี่ยวหรือบริเวณชุมชนที่มีเหตุร้ายเกิดขึ้นบ่อยครั้ง ควรพิจารณาในเรื่องการให้แสงสว่างว่าเพียงพอหรือไม่

4. สภาพเส้นทางและการจราจร เป็นสภาพแวดล้อมอีกประการหนึ่งที่อาจมีผลต่ออัตราการเกิดอาชญากรรมในชุมชน เส้นทางที่สามารถเข้าออกผ่านไปมาได้สะดวก คนร้ายก็สามารถใช้เป็นช่องทางหลบหนีได้ง่าย จึงเป็นสภาพที่เอื้อต่อการประกอบอาชญากรรม ดังนั้น จึงไม่มีการจัดทำประตูทางเข้าออกหมู่บ้านหรือชุมชนพร้อมยามรักษาการณ์คอยตรวจสอบคนแปลกหน้า ซึ่งมีส่วนช่วยลดช่องโอกาสในการก่ออาชญากรรมลงได้บ้าง

5. กล้องโทรทัศน์วงจรปิดและสัญญาณเตือนภัย การติดตั้งเครื่องมืออุปกรณ์ไม่ว่าเป็นกล้องโทรทัศน์วงจรปิด (CCTV) หรือสัญญาณเตือนภัย ไว้เพื่อการป้องกันอาชญากรรมช่วยให้สามารถบันทึกภาพเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นเมื่อเกิดเหตุร้ายก็สามารถบันทึกภาพของคนร้ายไว้ได้ สำหรับสัญญาณเตือนภัยก็จะช่วยให้การแจ้งเหตุเป็นไปอย่างรวดเร็ว (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2556)

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม

การป้องกันปราบปรามอาชญากรรม หมายถึง การใช้มาตรการและวิธีการต่าง ๆ ที่จะไม่ให้เกิดอาชญากรรมขึ้นโดยอาจจำแนกได้ดังนี้ คือ การกำจัดต้นเหตุของเหตุการณ์ ขจัดความปรารถนาที่จะกระทำผิด และการขจัดช่วงโอกาสที่จะกระทำผิด ซึ่งทั้งหมดนี้ถือเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล เอกชนและประชาชนในการร่วมมือกัน ซึ่งถือว่าเป็นงานในหน้าที่ของตำรวจที่สำคัญที่สุดตลอดจนถึงการใช้มาตรการต่าง ๆ ระวังเหตุการณ์การกระทำ ความผิด การจับกุมอาชญากรเพื่อป้องกันอาชญากรรมย้อนกลับมากระทำผิดอีก และการ ลงโทษอาชญากรเพื่อทำให้เกิดความเข็ดหลาบ ทั้งยังเป็นเครื่องเตือนใจแก่ผู้ที่จะประกอบ อาชญากรรม อีกประการหนึ่งด้วย โดยอาจจะเป็นการป้องกันและระงับเหตุในการเกิด อาชญากรรม และหรือเป็นการสืบสวนปราบปรามติดตามจับกุมภายหลังจากการเกิดเหตุแล้ว การป้องกันปราบปรามอาชญากรรมด้วยการแสวงหาความร่วมมือจากประชาชน

งานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ เป็นงานหนึ่งในแผนงานของกรมตำรวจแผนแม่บท ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2535-2539) ที่เน้นให้ตำรวจสร้างความเข้าใจ ทศนคติ ความศรัทธา ความเชื่อมั่นและความสัมพันธ์อันดี ระหว่างตำรวจกับประชาชน และให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมสนับสนุนหรือมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของตำรวจ ทั้งในด้านการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม และรักษา ความมั่นคงของชาติ รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) โดยให้ ประชาชนและชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาอาชญากรรม เน้นการ ขยายงานด้านชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ มีการเผยแพร่อบรมให้ความรู้ด้านการป้องกัน อาชญากรรมแก่ประชาชน องค์กรชุมชน รวมทั้งผู้นำท้องถิ่น ด้วยมาตรการป้องกันปราบปราม อาชญากรรม อาจแบ่งได้ 2 มาตรการ คือ

1. มาตรการป้องกัน อันได้แก่ มาตรการป้องกันพื้นฐาน มาตรการป้องกันตามปกติ และมาตรการป้องกันในเชิงรุก ทั้ง 3 มาตรการนี้มีความคล้ายคลึงและแตกต่างกันคือ

1.1 มาตรการป้องกันพื้นฐาน เป็นการปฏิบัติการใช้ แนวความคิดที่สอดคล้องกับ องค์ประกอบการเกิดอาชญากรรม ที่ประกอบด้วยสภาพแวดล้อมของสังคมสถานภาพของผู้ที่จะ ประกอบอาชญากรรม และโอกาสในการประกอบอาชญากรรม นี้ถือว่าเป็นหน้าที่ของตำรวจ ที่จะต้องปฏิบัติโดยตรงเพื่อไม่ให้คนที่คิดจะประกอบอาชญากรรมมีโอกาสดังกล่าวหรือให้มี โอกาสน้อยที่สุด โดยอาจจะทำในรูปของการตัดโอกาสโดยตรงหรือโดยอ้อมก็ได้ ก็คือการใช้ กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจในเครื่องแบบปรากฏในพื้นที่ และช่วงเวลาที่เหมาะสมในเหตุการณ์ ที่อาจจะเกิดอาชญากรรม เช่น ในช่วงเวลากลางวันหรือในพื้นที่ล่อแหลมต่อการประกอบ อาชญากรรมต่าง ๆ เป็นต้น

1.2 มาตรการป้องกันตามปกติ คือ การกำหนดแนวทางการปฏิบัติให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องให้ปฏิบัติงาน เพื่อผลการป้องกันการเกิดอาชญากรรมทั่วไปในทุกคดี และมีมาตรการติดตามตรวจสอบประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ

1.3 มาตรการป้องกันเชิงรุก คือ การปฏิบัติหน้าที่ใกล้เคียงกับการปราบปราม แต่ยังไม่ถึงขั้นของการจับกุม เป็นแต่การปฏิบัติที่เข้าไปใกล้กับคนร้ายมากขึ้นกว่ามาตรการป้องกันตามปกติ วิธีการนี้จะเน้นที่ความสม่ำเสมอ เพื่อป้องกันมากกว่าการหวังผลจับกุม

2. มาตรการปราบปราม แบ่งออกเป็นมาตรการปราบปรามตามปกติกับมาตรการปราบปรามเชิงรุก มาตรการตามปกติ ได้แก่ การสืบสวนหาข่าวปราบปรามอาชญากรรม อาวุธเถื่อน ยาเสพติด ของหนีภาษีและมือปืนรับจ้าง ส่วนมาตรการปราบปรามเชิงรุก ได้แก่ การจัดระดมพลเพื่อกวาดล้างให้สอดคล้องกับเหตุการณ์และสถานการณ์ที่เกิดอาชญากรรม

2.5 แนวคิดใหม่ในการป้องกันอาชญากรรม

“การป้องกันและควบคุมอาชญากรรมเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของตำรวจ แต่ฝ่ายเดียวโดยวิธีบังคับใช้กฎหมาย ประชาชนมีสถานภาพเพียงให้การยอมรับกับตำรวจเท่านั้น” เป็นแนวความคิดที่ได้รับการปฏิบัติมาช้านานแล้ว ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาได้มี “การปฏิวัติเงียบทางแนวคิด” เกี่ยวกับบทบาทของตำรวจและชุมชนที่เรียกกันว่า “ความเป็นหุ้นส่วน” (partnership) ในการป้องกันและควบคุมอาชญากรรม ซึ่งเชื่อกันว่า “การป้องกันอาชญากรรมที่ประสบผลสำเร็จ ขึ้นอยู่กับชุมชนมากกว่าตำรวจ” บทบาทของตำรวจและประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมจึงเปลี่ยนแปลงไป จากแนวคิดเดิมที่ว่า ประชาชนช่วยเหลือตำรวจมาเป็น ตำรวจช่วยเหลือประชาชน ตำรวจจึงมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือชุมชนให้เข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองและใช้มาตรการควบคุมทางสังคม ในการป้องกันและควบคุมอาชญากรรมมากยิ่งขึ้น (สุพิสาร ภักดีนฤนาถ, 2556)

2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรมเชิงรุก

หลักการของเจ้าหน้าที่ตำรวจในงานป้องกันอาชญากรรมจะต้องยึดถือ คือ จะสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขให้กับประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบได้อย่างไร ดังคำกล่าวที่ว่า “คนดีอยู่เย็นเป็นสุข คนร้ายอยู่ร้อนนอนทุกข์” คือจะต้องสร้างความหวาดกลัวให้กับคนร้าย แล้วก็สร้างความอบอุ่นใจให้กับคนดี จึงต้องนำมาใช้ในการสร้างวิธีการ และยุทธศาสตร์ให้เกิดผล ในการป้องกันอาชญากรรม หลักการจะต้องลดจำนวนคดีที่เกิด ปิดช่องโอกาสของคนร้าย และป้องกันยับยั้งไม่ให้คนร้ายลงมือกระทำความผิด ในเวลาเดียวกันจะต้องสร้างให้ชุมชนได้มีเกราะป้องกันตัวเอง หรือว่าสร้างกำแพงในการป้องกันการก่ออาชญากรรมของคนร้ายแนวทางในการป้องกันอาชญากรรมในปัจจุบัน ต้องเน้นไปถึงเรื่องการสร้างเครือข่ายการป้องกันให้เกิดขึ้น สำคัญตำรวจ

ฝ่ายเดียวอาจไม่สามารถทำให้การป้องกันอาชญากรรมนั้นมีประสิทธิภาพ หรือประสบความสำเร็จได้ เพราะฉะนั้นการทำงานในลักษณะเครือข่าย ความร่วมมือ ร่วมใจ ในลักษณะของ พันธมิตรในเชิงหุ้นส่วน จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง หลักการหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการป้องกันอาชญากรรมในเชิงรุกได้ คือ การป้องกันอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม หลักการง่าย ๆ คือจะสร้างสภาพแวดล้อมอย่างไร ไม่ให้เอื้อต่อการเกิดอาชญากรรม หลักการนี้ ร.ต.อ. ดร.ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์ ได้นำมาเผยแพร่ ซึ่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ถือเป็นนโยบายให้หน่วยต่าง ๆ นำเอาไปปฏิบัติ (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2556)

การป้องกันอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม ทำได้โดยการออกแบบสภาพแวดล้อม เพื่อปิดช่องโอกาส ก่อนที่คนร้ายจะลงมือกระทำความผิด ช่องโอกาสของคนร้ายที่กระทำความผิดนั้น แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท กล่าวคือ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นรูปธรรม หรือ การปรับสภาพแวดล้อมทางกายภาพอย่างเช่นการติดตั้งหลอดไฟฟ้าส่องสว่างในที่สาธารณะ บ้านเรือน พื้นที่ในความรับผิดชอบของตนเอง ถนน หนทางต่าง ๆ รวมทั้งการเสริมสร้างความเข้มแข็งอื่น ๆ เช่น การใช้ระบบล็อกในการเปิด-ปิดประตู หน้าต่าง และอีกประเภทหนึ่งคือ สภาพแวดล้อมในรูปแบบของนามธรรม คือ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน เพื่อให้เป็นกำแพงในการป้องกันอาชญากรรมทุกรูปแบบ

การจัดการสภาพแวดล้อมของพื้นที่ ควรพิจารณาแบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 ประเภท

1. พื้นที่สาธารณะ ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของหน่วยราชการ หรือภาคเอกชน หรือผู้ที่ใช้พื้นที่เหล่านั้นจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบ
2. พื้นที่ทุติยภูมิ หรือพื้นที่ที่มีผู้ใช้ในจำนวนจำกัด หรืออาจจะต้องได้รับอนุญาตก่อนหรือผู้มีสิทธิเท่านั้นที่จะเข้าไปได้ ดังนั้นในพื้นที่ดังกล่าวเจ้าของพื้นที่ และผู้ใช้พื้นที่นั้นต้องร่วมกันจัดสภาพแวดล้อม ไม่ให้เอื้อต่อการเกิดอาชญากรรม
3. พื้นที่ปฐมภูมิ หรือพื้นที่ส่วนบุคคล ได้แก่ บ้านเรือนประชาชน ที่พักอาศัยที่เป็นส่วนตัว การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อป้องกันอาชญากรรมนั้นก็ขึ้นอยู่กับเจ้าของที่พักอาศัย เจ้าของบ้าน เจ้าของอาคาร จะต้องมีความรู้ความเข้าใจ และจะต้องสร้างสภาพแวดล้อมไม่ให้เอื้อต่อการเกิดอาชญากรรม

พื้นที่ทั้งสามประเภทนี้จะต้องถูกนำมาพิจารณาโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ออกปฏิบัติหน้าที่ จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับวิธีการป้องกันในแต่ละพื้นที่ ซึ่งจะมีความแตกต่างกันไป

ขั้นตอนในการดำเนินการ เพื่อให้เกิดความสำเร็จในเรื่อง การป้องกันอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อมนั้น เจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ฝ่ายป้องกันปราบปราม ควรนำไปพิจารณาและนำไปใช้ ซึ่งมีหลายขั้นตอน โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนที่หนึ่ง จะต้องสำรวจพื้นที่ที่เห็นว่าเป็นพื้นที่อ่อนแอหรือพื้นที่เสี่ยง หรือมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเกิดอาชญากรรม ในขั้นตอนนี้มีความจำเป็นที่จะต้องให้เจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติที่ออกตรวจพื้นที่จริง โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่สายตรวจ ต้องลง

มือสำรวจด้วยตนเอง เพราะในขณะออกตรวจท้องที่ ไม่ว่าจะเป็นการตรวจลาดตระเวนโดยรถยนต์ หรือรถจักรยานยนต์ก็ดี เจ้าหน้าที่ตำรวจเหล่านี้จะต้องมีการสังเกต มีการหาข้อมูล มีการหาข่าว หรือได้พบเห็นสิ่งที่ประชาชนหวาดกลัว หรือพื้นที่ใดที่ประชาชนมีความรู้สึกว่าจะไม่ปลอดภัย การให้เจ้าหน้าที่ตำรวจในระดับปฏิบัติจริงเป็นผู้สำรวจข้อมูลนั้น จะเป็นประโยชน์ในเรื่องของความต่อเนื่องของข้อมูล และยิ่งรู้ที่มาก็ไปว่าพื้นที่บริเวณใดเป็นพื้นที่ล่อแหลมหรือพื้นที่เสี่ยง เนื่องจากเจ้าหน้าที่ตำรวจเหล่านี้จะปฏิบัติหน้าที่อยู่ในสถานี หรือในพื้นที่นั้น ๆ เป็นเวลาต่อเนื่อง และยาวนาน ซึ่งตรงกันข้ามกับนายตำรวจที่มีวาระในการแต่งตั้งโยกย้าย หากได้รับมอบหมายให้ไปสำรวจหรือเป็นผู้ดำเนินการในท้องที่ ไม่นานก็ต้องโยกย้ายไป ส่งผลให้ข้อมูลขาดความต่อเนื่อง ทำให้ผู้ที่มาปฏิบัติหน้าที่ต่อ ก็จะต้องมาเริ่มต้นใหม่ ซึ่งเสียเวลาโดยเปล่าประโยชน์ ซึ่งขั้นตอนในการดำเนินการมีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจพื้นที่ล่อแหลม มีอยู่ 2 แนวคิด แนวคิดที่หนึ่ง คือ พื้นที่เคยเกิดคดี หรือเหตุร้ายมาแล้ว แนวคิดที่สอง ก็คือ การสำรวจว่าประชาชนที่อยู่ในบริเวณดังกล่าว มีความหวาดระแวง หรือหวาดกลัว กับพื้นที่บริเวณใดบ้าง ซึ่งข้อมูลดังกล่าวจะได้จากการซักถาม หรือการหาข่าวจากประชาชนผู้พักอาศัย เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ข้อมูลในเรื่องพื้นที่วิกฤติ หรือพื้นที่ล่อแหลม หรือพื้นที่เสี่ยงมาแล้ว ก็สามารถนำมาทำเป็นข้อมูลในรูปแบบของรายงาน ซึ่งในรายงานนี้จะต้องมีข้อมูลที่สำคัญ คือ ที่ตั้งของสถานที่ที่เป็นจุดล่อแหลม เหตุใดจึงล่อแหลม ระบบการป้องกันเดิมมีอะไรบ้าง จุดอ่อนใดที่เป็นจุดล่อแหลม หรือสภาพแวดล้อมใดที่เป็นสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเกิดอาชญากรรม เมื่อทำการสำรวจเรียบร้อยแล้วก็จะนำไปสู่ขั้นตอนต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์พื้นที่ เมื่อได้ข้อมูลจากการสำรวจแล้วจะต้องนำมาวิเคราะห์ว่าสถานที่นั้น ๆ ล่อแหลมอย่างไร อยู่ที่ไหน ในห้วงเวลาใดที่ล่อแหลม มีจุดอ่อนอย่างไร เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลได้แล้วก็นำไปสู่ขั้นตอนที่สาม

ขั้นตอนที่ 3 การนำมาตรการในการป้องกันอาชญากรรมมาปรับใช้ ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาในฝ่ายการป้องกันปราบปราม ที่จะต้องเอารายงานหรือข้อมูลเหล่านั้นมาพิจารณาว่าจะนำมาตรการใดมาปรับใช้ จึงเหมาะกับการป้องกัน หรือการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเกิดอาชญากรรมในพื้นที่ที่สำรวจมา

มาตรการในการป้องกันอาชญากรรม ที่สามารถพิจารณานำมาใช้ได้มีอยู่ 5 ประการใหญ่ ๆ คือ

มาตรการที่ 1 คือ มาตรการโดยตำรวจเอง เช่น ตำรวจอาจจะเพิ่มกำลังตำรวจสายตรวจ หรือเพิ่มความถี่ในการตรวจให้มากขึ้นจัดเจ้าหน้าที่ตำรวจไปตรวจตราพื้นที่ สังเกตการณ์ติดตั้งจุดตรวจจุดเฝ้าจุดสายตรวจเดินเท้า หรือตั้งจุดสกัด จุดตรวจค้น ซึ่งเป็นวิธีการที่ตำรวจใช้อยู่

มาตรการที่ 2 คือ มาตรการที่ดำเนินการโดยฝ่ายเจ้าของพื้นที่ เช่น เจ้าของอาคาร เจ้าของศูนย์การค้า เจ้าของที่พัก เจ้าของแฟลต เจ้าของอพาร์ทเมนต์ เจ้าของพื้นที่เหล่านี้ก็สามารถที่จะพิจารณาสภาพแวดล้อมพื้นที่ของตนเองว่า สิ่งใดที่เอื้อต่อการเกิดอาชญากรรม สภาพแวดล้อมตรงไหนที่เป็นจุดเปราะบาง จุดอ่อน เช่น ความมืดทึบ ไม่มีแสงสว่าง พุ่มไม้สูง ซึ่งเป็นจุดอับที่ทำให้คนร้ายสามารถซุกซ่อนตัวอยู่ หรือก่อเหตุได้ สิ่งเหล่านี้เจ้าของพื้นที่จะต้องนำมาพิจารณาปรับสภาพแวดล้อมของตัวเองให้ดีขึ้น เพื่อลดปัญหาการเกิดอาชญากรรม

มาตรการที่ 3 คือ มาตรการโดยผู้ใช้พื้นที่ ได้แก่ ผู้ที่ผ่านเข้าไปในพื้นที่เหล่านั้นอาจจะ เป็นประชาชน ลูกค้า หรือผู้พักอาศัยในหมู่บ้าน บุคคลเหล่านั้นก็ต้องระมัดระวังตัวเอง โดยจะต้องรู้ว่าพื้นที่ใดที่ตัวเองกำลังเดินไป หรือผ่านไปมักจะเกิดอะไรขึ้น ก็สามารถจะป้องกันตัวเองให้พ้นภัย หรือการก่อเหตุของคนร้ายได้

มาตรการที่ 4 คือ มาตรการโดยหน่วยงานอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ หรือองค์กรเอกชน ก็ตาม ซึ่งมีหน้าที่โดยตรวจหรือบทบาทเกี่ยวข้องในการจัดสภาพแวดล้อมให้เกิดความปลอดภัย ตัวอย่างเช่น มหาวิทยาลัยรามคำแหง มีการจัดโครงการหอพักสีขาว โดยมหาวิทยาลัยได้ขอความร่วมมือให้เจ้าของหอพักช่วยกันสร้างความปลอดภัยให้เกิดขึ้นในบริเวณหอพัก ตัวอย่างเช่น ในสถานที่ที่เป็นที่เปลี่ยวแสงสว่างไม่เพียงพอ ก็จะต้องให้การไฟฟ้าหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาดำเนินการติดตั้งหลอดไฟฟ้าเพื่อเพิ่มแสงสว่างให้เพียงพอ หรือบริเวณใดที่เป็นที่รกร้างว่างเปล่า ต้นไม้ขึ้นหนาทึบ บดบังการมองเห็น สามารถเป็นที่ซ่อนเร้นของคนร้ายได้ ก็จะต้องขจัดสภาพแวดล้อมดังกล่าวให้หมดสิ้นไป โดยการประสานให้สำนักงานเขต หรือฝ่ายปกครอง ให้มาเป็นผู้ดำเนินการดังกล่าวให้เรียบร้อย

มาตรการที่ 5 คือ การใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการป้องกันอาชญากรรมเทคโนโลยีนั้นมีประโยชน์และความสำคัญต่อระบบการป้องกันภัยเป็นอย่างมากในปัจจุบัน ตัวอย่างเช่น กล้องวงจรปิด ถือว่าเป็นสิ่งที่ใช้ในการเฝ้าระวังป้องกันภัยได้ตลอด 24 ชั่วโมง โดยสามารถจับภาพความเคลื่อนไหวของสิ่งที่เกิดขึ้นทั้งในที่สาธารณะและที่ส่วนตัว ทั้งยังเป็นเครื่องมือที่ส่งผลให้คนร้ายนั้น เกรงกลัวหรือไม่กล้าที่จะลงมือทำความผิด สัญญาณเตือนภัยต่าง ๆ การใช้เทคโนโลยีในการติดตามจับกุมคนร้ายด้วยระบบ GPS หรือเทคโนโลยีอื่นๆ ในการป้องกันอาชญากรรม ไม่ว่าจะเป็นกรณีการคุ้มครองทรัพย์สินที่มีค่าใดๆ ก็ตาม ซึ่งในต่างประเทศก็ให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้เช่น ในประเทศอังกฤษ มีการติดตั้งและใช้กล้องวงจรปิดทุกหนทุกแห่ง และในบางที่ก็มีข้อความแจ้งเตือนไว้ด้วยว่า บริเวณนี้เป็นพื้นที่ควบคุมโดยวงจรปิด อันนี้เป็นอีกวิธีการหนึ่งในเรื่องการสร้างความอบอุ่นใจให้กับคนดีแล้วในทางกลับกันก็สร้างความหวั่นไหวให้กับคนร้าย เพราะว่าถ้าคนร้ายเห็นป้ายแสดงข้อความหรือสัญลักษณ์เหล่านี้ก็จะรู้สึกหวาดกลัว เกรงว่าหากทำผิดไปแล้วอาจจะถูกจับกุมได้ ซึ่งต่าง

จากคนดีหากเห็นข้อความเดียวกันนี้ก็จะมีความรู้สึกอบอุ่นใจและมั่นใจในความปลอดภัยของตัวเอง เพราะว่ามีระบบการป้องกันภัยใช้อยู่

ขั้นตอนที่ 4 การลงมือทำ ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจกันทุกฝ่าย โดยมีเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นแกนกลางในการประสาน โดยการส่งข้อมูลแจ้งให้เจ้าของพื้นที่ทราบว่าจะต้องปรับปรุงอะไร อย่างไร และประชาสัมพันธ์ให้ผู้ใช้พื้นที่ทราบว่าจะต้องระมัดระวังตัวเองอย่างไรในการเข้าไปในบริเวณพื้นที่เหล่านั้นหรือประสานไปยังหน่วยงานราชการเกี่ยวข้อง ว่าควรจะเข้ามาร่วมสนับสนุนในเรื่องใดได้บ้าง เช่น แสงสว่าง ต้นไม้รกทึบ เป็นต้น เพื่อเป็นการขจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเกิดอาชญากรรมให้หมดสิ้นไปรวมทั้งให้คำแนะนำผู้เกี่ยวข้องในการนำเทคโนโลยีต่าง ๆ มาใช้เพราะเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องของการป้องกันอาชญากรรมมากที่สุด ถ้าหากเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่เป็นแกนกลางในการให้คำแนะนำหรือประสานงานแล้ว คิดว่าอาจจะทำให้การป้องกันนั้นไม่เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควร เพราะฉะนั้นเมื่อเข้าใจถึงแนวความคิดในการลงมือทำร่วมกันแล้ว ก็จะส่งผลให้เกิดความปลอดภัยร่วมกัน ดังนั้นเพิ่มข้อมูลจากการสำรวจ เพิ่มข้อมูลการดำเนินการวิเคราะห์เหล่านี้ จะต้องถูกจัดเก็บเอาและรวบรวมเอาไว้ที่สถานีตำรวจ เมื่อผู้บังคับบัญชาท่านใดย้ายเข้ามารับตำแหน่งใหม่ก็สามารถที่จะทราบข้อมูลได้ทันที ถ้าหากมีข้อสงสัยก็สามารถสอบถามข้อมูลจากผู้สำรวจซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจที่ยังอยู่ในพื้นที่ได้ทั้งหมดนั้นก็คือหลักการ และขั้นตอนง่าย ๆ ในการจัดทำกรป้องกันอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อมแต่หากถามว่า ผลสำเร็จของการป้องกันอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อมหรือป้องกันอาชญากรรมทั่วไปจะประสบความสำเร็จหรือไม่นั้นจะสามารถรู้ได้อย่างไร ในอดีตนั้นเราเคยใช้ข้อมูลทางสถิติของการเกิดอาชญากรรม เป็นตัวชี้วัดความสำเร็จในการป้องกันอาชญากรรม ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลแต่ว่าในอนาคต ถ้าเราจะถามว่าการป้องกันอาชญากรรมสำเร็จหรือไม่ เราคงจะต้องถามไปที่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการเกิดอาชญากรรม หรือภัยอันตรายต่าง ๆ โดยตรงก็คือ ประชาชนนั่นเองถ้าหากประชาชนยังคงมีความรู้สึกหวาดกลัวต่ออาชญากรรมอยู่ ก็เชื่อได้ว่ามาตรการในการป้องกันอาชญากรรมนั้นยังไม่สามารถประสบผลสำเร็จได้ เพราะฉะนั้นวิธีหนึ่งที่จะวัดผลความสำเร็จจากการป้องกันในลักษณะของผลลัพธ์ ก็จะต้องวัดกันที่ระดับความหวาดกลัวต่ออาชญากรรมของประชาชนในพื้นที่ หรือในเขตสถานะนั้น ๆ โดยต้องสอบถามประชาชนว่าตอนนี้มีความรู้สึกอย่างไรต่ออาชญากรรม หรือมีความรู้สึกอย่างไรต่อสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ตัวรู้สึกว่ามีปลอดภัยหรือไม่ ซึ่งตำรวจจะต้องนำสิ่งเหล่านี้มาปรับ แก้ไขซึ่งวิธีการสำรวจความหวาดกลัวต่ออาชญากรรมนี้ สถาบันการศึกษาหลาย ๆ แห่ง ก็สามารถทำได้ในเชิงของการวัดความรู้สึก หรือว่าการทำโพลล์ซึ่งในปัจจุบันนี้ กองบัญชาการตำรวจนครบาลได้ร่วมมือกับสำนักวิจัยเอแบคโพลล์ ทำการวัดระดับความหวาดกลัวต่ออาชญากรรมของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยจะวัดแยกย่อยลงไปถึงในพื้นที่ของแต่ละ สน. เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินผลและทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจในแต่ละสน. ได้ทราบว่า มาตรการต่าง ๆ หรือแผนการตรวจท้องที่ที่นำมาใช้นั้น ประสบความ

ประสบความสำเร็จหรือไม่สามารถทำให้ประชาชนเกิดความอบอุ่นใจขึ้นมาหรือไม่ เพราะฉะนั้นในการทำงานจะต้องคำนึงถึงความรู้สึก หรือความต้องการของประชาชนเป็นหลักและจึงนำมาปรับใช้ มาตรการในการป้องกัน

หลักการในการป้องกันอาชญากรรมโดยสภาพแวดล้อม เป็นรูปแบบหนึ่งของการบูรณาการจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่มีหน้าที่โดยตรงในการป้องกันอาชญากรรม เจ้าของพื้นที่ ประชาชนหรือหน่วยงานอื่น ๆ แม้กระทั่งการนำเทคโนโลยีเข้ามาส่วนร่วมในการป้องกันการดำเนินการสิ่งเหล่านี้จะต้องทำให้เห็นเป็นรูปธรรม ปัจจัยสำคัญที่สุดก็คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจท้องที่ โดยจะต้องถือว่าสิ่งเหล่านี้ คือความเดือดร้อนของประชาชนหากเราไม่ลงมือทำ หรือยังใช้วิธีการตรวจแบบดั้งเดิม คือ ใช้ตำรวจเป็นหลักเพียงอย่างเดียว แม้ปัญหาด้วยตำรวจเอง เราอาจจะไม่ประสบความสำเร็จในการป้องกันอาชญากรรมเท่าที่ควรเพราะกำลังพลของเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้นมีจำนวนจำกัด แต่วิธีการป้องกันอาชญากรรมนั้นมีมีหลายหลายวิธีซึ่งมีเวลาแล้วที่จะต้องนำเอาหลักการเหล่านี้เอามาใช้

การป้องกันอาชญากรรมเชิงรุกระดับสถานีตำรวจ

1. X-Ray พื้นที่ดังนี้

- 1.1 แบ่งพื้นที่รับผิดชอบให้ย่อยลง โดยให้เหมาะสมกับกำลังพลที่มี
- 1.2 ออกคำสั่งจัดคนเป็นผู้รับผิดชอบการ X-Ray พื้นที่ในแต่ละเขตย่อยที่แบ่งไว้ตามข้อ 1.1

1.3 ประชุมชี้แจงผู้ปฏิบัติตามข้อ 1.2 ให้ทราบถึงเขตรับผิดชอบและภารกิจในการปฏิบัติ

1.4 ให้ผู้ปฏิบัติตามข้อ 1.2 ออกไปสำรวจหาพื้นที่ล่อแหลมโดยพิจารณาจาก

1.4.1 พื้นที่ที่เคยมีคดีเกิด

1.4.2 สอบถามจากประชาชนในพื้นที่ว่าบริเวณใดที่หวาดกลัวภัยอาชญากรรม

1.5 กรอกข้อมูลพื้นที่ล่อแหลมนำเสนอ สวป./รอง ผกก.ป.

2. จัดทำแฟ้มข้อมูลพื้นที่ล่อแหลมที่ได้จากการ X-Ray ตามข้อ 1 โดยจัดทำแฟ้มแยกตามพื้นที่ที่ออกคำสั่งเก็บไว้ที่สถานีโดยมอบหมายหัวหน้างาน ป. รับผิดชอบ

3. วิเคราะห์พื้นที่ล่อแหลม ระบบการรักษาความปลอดภัย การตรวจตราดูแลพื้นที่ ช่วงเวลาที่น่าเกิดเหตุ

4. วางมาตรการป้องกัน

- ผกก.เป็นหัวหน้าในการวางมาตรการป้องกัน เนื่องจากบางมาตรการต้องอาศัยการบูรณาการของงานหลายฝ่ายในสถานีตำรวจ

- มาตรการป้องกันที่นำมาใช้กับพื้นที่ล่อแหลม ได้แก่

4.1 มาตรการโดยตำรวจ

4.2 มาตรการโดยเจ้าของพื้นที่

- 4.3 มาตรการโดยผู้ใช้พื้นที่
- 4.4 มาตรการโดยหน่วยงาน,องค์กรต่าง ๆ
- 4.5 มาตรการโดยเทคโนโลยี
5. ดำเนินการตามมาตรการป้องกันโดยมอบหมายให้ผู้รับผิดชอบพื้นที่ไปดำเนินการโดยมีหัวหน้างาน ป. เป็นผู้ควบคุมให้คำแนะนำ
6. รวมข้อมูลมาตรการที่เข้าแฟ้มข้อมูลพื้นที่ล่อแหลมตามข้อ 2
7. ประเมินผลโดยวัดระดับความหวาดกลัวอาชญากรรมของประชาชนในพื้นที่ประกอบสถิติคดีเกิด
8. สํารวจพื้นที่ล่อแหลมอื่น ๆ ต่อไป (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2556)

2.7 บทบาทหน้าที่ของตำรวจในการป้องกันอาชญากรรม

นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ตำรวจไทยใช้แนวทางการทำงานโดยมุ่งเน้นการบังคับใช้กฎหมายเป็นหลัก โดยพยายามระดมจับกุมผู้กระทำผิดให้ได้จำนวนมาก ๆ ให้ตำรวจตระเวนตรวจเพื่อหวังผลในการป้องกันอาชญากรรม แต่วิธีการดังกล่าวไม่สามารถลดอาชญากรรมได้ ต่อมาตำรวจเริ่มมองเห็นความจริงว่า การทำงานเพียงลำพังโดยปราศจากความร่วมมือจากประชาชน ไม่อาจทำให้งานตำรวจประสบความสำเร็จเพียงอย่างเดียว หรือการนำทฤษฎีตำรวจผู้รับใช้ชุมชนมาปรับใช้ควบคู่กับการบังคับใช้กฎหมาย

หลักการบริหารงานตำรวจแบบเก่า

1. การบริหารแบบทหาร
2. การบริหารแบบวิทยาศาสตร์
3. การแบ่งชั้นยศ ผู้ปฏิบัติกับผู้บริหาร
 - 3.1 ชั้นประทวน เป็นผู้ปฏิบัติ
 - 3.2 ชั้นสัญญาบัตร เป็นผู้บริหาร

หลักการบริหารงานตำรวจแบบใหม่

1. การบริหารงานแบบมนุษย์สัมพันธ์
2. การบริหารงานแบบระบบ
 - 2.1 ชั้นประทวน เป็นผู้บริหารระดับต้น
 - 2.2 ชั้นยศนายร้อย-นายพัน เป็นผู้บริหารระดับกลาง
 - 2.3 ชั้นยศนายพล เป็นผู้บริหารระดับสูง

บทบาทหน้าที่ของตำรวจแบบเก่า

1. ตำรวจ คือเจ้าพนักงานของรัฐที่มีหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย (จับ)
2. หน้าที่ของตำรวจ คือ การจับกุมคนร้าย

3. สิ่งสำคัญสูงสุดของตำรวจที่ต้องทำด่วน คือ การป้องกันอาชญากรรม
 4. ตัวชี้วัดประสิทธิภาพ คือ เวลาที่ใช้ในการไปถึงที่เกิดเหตุ
 5. ตัวชี้วัดประสิทธิผล คือ สถิติการจับกุม การออกตรวจ
 6. ความเป็นวิชาชีพของตำรวจ คือ การไปถึงที่เกิดเหตุอย่างรวดเร็ว ทันการณ์
 7. มุมมองต่อการบริหาร คือ งานบริการไม่สำคัญ จะทำต่อเมื่อไม่มีงานหลัก
 8. ศัตรูของตำรวจ คือ อาชญากร
 9. ตำรวจทำงานให้กับ ผู้บังคับบัญชา
 10. บทบาทหน้าที่ของผู้บังคับบัญชา คือ กำหนดกฎเกณฑ์และระเบียบต่างๆ
 11. บทบาทหน้าที่ของชุมชน คือ แจ้งเหตุ และเชื้อฟังปฏิบัติตามคำสั่งของตำรวจ
- บทบาทหน้าที่ของตำรวจแบบใหม่**

1. ตำรวจ คือ ประชาชนที่ได้รับเงินเดือนโดยมีหน้าที่ดูแลความสงบสุขของสังคม
2. หน้าที่ของตำรวจ คือ การบริการ และแก้ไขปัญหาให้ชุมชน
3. สิ่งสำคัญสูงสุดของตำรวจที่ต้องทำด่วน คือ ปัญหาใดๆ ก็ตามที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน
4. ตัวชี้วัดประสิทธิภาพ คือ ความร่วมมือจากชุมชน
5. ตัวชี้วัดประสิทธิผล คือ สถิติการเกิดเหตุ และการแจ้งเหตุ
6. ความเป็นวิชาชีพของตำรวจ คือ มีความใกล้ชิดกับชุมชน
7. มุมมองต่อการบริหาร คือ การบริการเป็นหน้าที่ที่สำคัญและถือเป็นโอกาสที่ดีของตำรวจ
8. ศัตรูของตำรวจ คือ สิ่งใดๆ ก็ตามที่ทำให้เกิดปัญหากับชุมชน
9. ตำรวจทำงานให้กับ ประชาชนและชุมชน
10. บทบาทหน้าที่ของผู้บังคับบัญชา คือ ปลูกฝังวัฒนธรรม ค่านิยมขององค์กร
11. บทบาทหน้าที่ของชุมชน คือ แจ้งเหตุ และแจ้งข้อมูลข่าวสาร รวมถึงการปฏิบัติตามกฎระเบียบสังคมให้ความร่วมมือและตั้งใจช่วยเหลือตำรวจ (พงศ์พัฒน์ ฉายาพันธุ์, 2555)

ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์ ได้ให้ความหมายหรือคำจำกัดความของคำว่า "การป้องกันอาชญากรรมพื้นฐาน" โดยทั่วไปแล้วการป้องกันย่อมหมายถึง การดำเนินการใดเพื่อป้องกันมิให้ส่งผลที่จะเกิดขึ้น

แต่ในเรื่องของการป้องกันอาชญากรรมพื้นฐาน มีปัญหาว่าการลงโทษผู้กระทำผิด หรือการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษเช่นนี้เป็นการป้องกันอาชญากรรมพื้นฐานหรือไม่ ซึ่งการดำเนินการนี้เกิดขึ้นภายหลังจากที่อาชญากรรมเกิดขึ้นแล้ว หรืออีกนัยหนึ่งเป็นการป้องกันอาชญากรรมโดยการช่มขวัญ ยับยั้งหรือการช่วยมิให้ผู้พ้นโทษ กลับไปกระทำความผิดขึ้นอีก ในบางกรณีเพื่อที่จะหลีกเลี่ยงความสับสนดังกล่าว จึงมีการหลีกเลี่ยงที่จะกล่าวถึงความหมายหรือคำจำกัดความโดยหันไปพิจารณาถึงระดับหรือขอบเขตของการป้องกันอาชญากรรม จึงได้ประยุกต์ระดับของการป้องกันของงานสาธารณสุขมาใช้ในการป้องกันอาชญากรรม โดยได้แบ่งระดับของการ

ป้องกันออกเป็น 3 ระดับ คือการป้องกันระดับแรก ระดับที่สอง ระดับที่สาม ในการป้องกันระดับแรกในทางสาธารณสุขหมายถึง การป้องกันโรคติดต่อโดยเน้นสุขภาพอนามัย การปลูกฝีฉีดยา การระวังเรื่องน้ำดื่มน้ำใช้สำหรับในทางอาชีววิทยา หมายถึง การปรับปรุงสภาพแวดล้อมทาง เศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะของกลุ่มคนที่มีปัญหา การป้องกันในระดับที่สองเกี่ยวข้องกันกับ คัดเลือกผู้เริ่มมีอาการป่วย ออกจากผู้อื่น ในทางอาชีววิทยาเน้นที่การแยกเด็กหรือผู้ใหญ่ที่มี แนวโน้มที่จะ กระทำผิดหรือมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่ไม่ร้ายแรงเพื่อให้การเอาใจใส่โดยเฉพาะการ ป้องกัน ระดับสาม งานสาธารณสุขเน้นในเรื่องการบำบัดรักษาผู้ป่วย ในทางอาชีววิทยา เน้น ในเรื่อง การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดเพื่อมิให้กระทำผิดซ้ำซากอีก นอกจากนี้ได้แบ่งการป้องกัน อาชญากรรมพื้นฐาน ในแง่ของการป้องกันที่สภาพแวดล้อมหรือที่ตัวอาชญากร หรือในแง่ของ การป้องกันก่อนที่จะเกิดอาชญากรรม และหลังจากเกิดอาชญากรรมแล้ว นอกจากนี้ ยังได้แบ่ง ในแง่การป้องกันทางตรงกับทางอ้อม ในการการฝึกอาชีพ การศึกษา การจับกุม การปราบปราม ของตำรวจ การคุมประพฤติ และการจำคุก เป็นต้น

ตำรวจมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม เพราะการที่ มนุษย์จะอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขนั้น ย่อมมีการกำหนดกฎเกณฑ์สำหรับทุกคนให้ยึดถือปฏิบัติ โดยทั่วกัน ในการนี้จำเป็นต้องมีผู้รักษากฎเกณฑ์ดังกล่าว เพื่อมิให้ผู้ละเมิด หรือหากละเมิดก็ ต้องดำเนินการไปตามอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งเป็นการทำหน้าที่ของตำรวจนั่นเอง กล่าวคือ ตำรวจมีหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายการป้องกันเหตุร้ายไม่ให้เกิดขึ้น การรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน และการรักษาความมั่นคงภายใน ของรัฐดังนั้นการป้องกันอาชญากรรมจึงนับเป็นหนึ่งในกิจกรรมหลักของตำรวจที่จะ ลดอาชญากรรมและก่อให้เกิดความสงบสุขของประชาชน (สุพิสาร ภัคดีนฤนาถ, 2556)

2.8 ทฤษฎีสามเหลี่ยมอาชญากรรม

ในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมเชิงรุกนั้นมิตฤษฎีที่เกี่ยวข้องมากมาย แต่ในที่นี้จะ นำเสนอ "ทฤษฎีสามเหลี่ยมอาชญากรรม (Crime Triangle Theory)" ซึ่งเป็นทฤษฎีที่อธิบายถึง สาเหตุหรือองค์ประกอบของการเกิดอาชญาได้อย่างชัดเจน เข้าใจง่าย และเจ้าหน้าที่ตำรวจทุก ระดับสามารถนำเอาแนวคิดจากทฤษฎีดังกล่าวไปกำหนดยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ การแก้ไข ปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่ ทั้งด้านการป้องกันและการปราบปรามอาชญากรรมได้อย่างมี ประสิทธิภาพ เป็นรูปธรรม ซึ่งเหมาะกับสภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคปัจจุบันเป็น อย่างยิ่ง (วิสูตร ฉัตรชัยเดช, พ.ศ.อ., 2554)

ทฤษฎีสามเหลี่ยมอาชญากรรม (Crime Triangle Theory) ได้อธิบายถึงสาเหตุหรือ องค์ประกอบของการเกิดอาชญากรรม ประกอบด้วยด้านต่าง ๆ ของสามเหลี่ยม 3 ด้าน คือ

1. ผู้กระทำผิด/คนร้าย (Criminals) หมายถึง ผู้ที่มีความต้องการ (Desire) จะก่อเหตุหรือลงมือกระทำความผิด
2. เหยื่อ (Victims) /เป้าหมาย (Target) หมายถึง บุคคล สถานที่ หรือวัตถุสิ่งของ ที่ผู้กระทำผิดหรือคนร้ายมุ่งหมายกระทำต่อหรือเป็นเป้าหมายที่ต้องการ
3. โอกาส (Opportunity) หมายถึง ช่วงเวลา (Time) และสถานที่ (Place) ที่เหมาะสมที่ผู้กระทำผิดหรือคนร้ายมีความประสงค์จะลงมือกระทำความผิดหรือก่ออาชญากรรม

เมื่อเหตุการณ์หรือสถานการณ์ครบองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน ดังกล่าวข้างต้นจะทำให้เกิดอาชญากรรมขึ้น ทฤษฎีดังกล่าวได้เสนอแนวคิดในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรม หรือการป้องกันไม่ให้เกิดอาชญากรรม โดยต้องพยายามทำอย่างไรก็ตามที่จะให้องค์ประกอบของสามเหลี่ยมอาชญากรรม ด้านใดด้านหนึ่งหายไปก็จะทำให้อาชญากรรมไม่เกิดขึ้น ดังนั้นในการปฏิบัติงานของตำรวจในแต่ละพื้นที่ควรนำแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวมาใช้ในการป้องกันอาชญากรรมเชิงรุก ตามยุทธศาสตร์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กล่าวคือ ต้องพยายามทำให้องค์ประกอบเกิดการเกิดอาชญากรรม ด้านใดด้านหนึ่งของสามเหลี่ยมหายไป โดยมีวิธีการในการดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1. ด้านผู้กระทำหรือคนร้าย (Criminals)

ต้องพยายามลดหรือควบคุมจำนวนผู้กระทำความผิดหรือคนร้ายในพื้นที่รับผิดชอบ โดยมุ่งเน้นใช้ทฤษฎีบังคับใช้กฎหมาย เช่น การเฝ้าระวังบุคคลพันโทษที่เข้ามาอยู่ในพื้นที่ การกำหนดมาตรการควบคุมแหล่งอบายมุขหรือสถานบริการที่จะเป็นแหล่งเพาะอาชญากรรม การระดมกวาดล้างอาชญากรรมอย่างสม่ำเสมอ การจับกุมผู้กระทำความผิดตามหมายจับการสืบสวนหาข่าวเกี่ยวกับแหล่งซ่องสุมของผู้กระทำความผิดหรือคนร้าย การปิดล้อมตรวจค้น การไประงับเหตุอย่างรวดเร็วของสายตรวจเพื่อให้สามารถจับกุมผู้กระทำความผิดหรือคนร้ายได้อย่างทันท่วงที รวมทั้งการประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติดให้โทษ และปัญหาการว่างงาน เป็นต้น

2. ด้านเหยื่อ (Victims)/เป้าหมาย (Target)

ผู้เสียหายหรือเหยื่อหรือประชาชนทั่วไป ต้องรู้จักการป้องกันตนเอง ครอบครัว และชุมชน หรือสังคม ตำรวจจะต้องยื่นมือเข้าไปช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ โดยมีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร ที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม หรือไม่ให้เกิดเป็นเหยื่ออาชญากรรม เช่น การแต่งตัว การใส่เครื่องประดับหรือของที่มีค่า การหลอกลวงของคนร้ายในลักษณะต่าง ๆ โตอาจจัดเป็นโครงการตำรวจเตือนภัย โครงการตรวจเยี่ยมประชาชน หรือโครงการครู เป็นต้น

3. ด้านโอกาส (Opportunity)

โอกาสที่ผู้กระทำความผิดหรือคนร้ายจะลงมือก่ออาชญากรรมนั้นจะต้องอาศัย เวลาและสถานที่ที่เหมาะสมในการก่อเหตุ ตำรวจต้องพยายามหาวิธีการเพื่อที่จะตัดช่องโอกาสของคนร้ายดังกล่าว โดยแยกออกเป็น

1) เวลา ต้องพยายามตัดช่องโอกาสในเรื่องเวลาที่จะเกิดเหตุโดยมุ่งเน้นการปรากฏตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจการตั้งจุดตรวจค้นเป็นต้น

2) สถานที่ สำหรับเรื่องการตัดช่องโอกาสในเรื่องสถานที่นั้น สามารถกระทำได้หลายวิธีและมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมากมาย เช่น ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม (Crime Control Through Environmental Design) เป็นวิธีการปรับสภาพแวดล้อมและใช้ประโยชน์จากสภาพแวดล้อม ในการลดโอกาสก่ออาชญากรรม เช่น การสร้างรั้วหรือสิ่งกีดขวางมิให้ผู้กระทำเข้าถึงบริเวณสิ่งของหรือบุคคลโดยเพิ่มความเสี่ยงที่คนร้ายจะถูกตรวจพบหรือถูกจับกุมมากยิ่งขึ้น หรือการจัดระเบียบพื้นที่ที่มีแนวโน้มจะเกิดอาชญากรรม (พื้นที่เสี่ยง) ตามหลักทฤษฎีหน้าต่างแตก (Broken Windows Theory) โดยจะต้องรับเข้าไปดำเนินการแก้ไขปัญหาก่อนที่จะเกิดอาชญากรรมในพื้นที่ดังกล่าว การจัดการพื้นที่ให้ปลอดภัยตามโครงการในพื้นที่ปลอดภัย (Safety Zone) หรือโครงการเพื่อนบ้านเตือนภัย (Neighborhood Watch) รวมถึงการเพิ่มประสิทธิภาพเครื่องมือเครื่องใช้ทางด้านเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น กล้องโทรทัศน์วงจรปิด (CCTV) การใช้สัญญาณเตือนภัยทั้งนี้ตำรวจจะต้องเข้าไปจัดการให้มีการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชนเพื่อร่วมมือกันแก้ไขปัญหาอาชญากรรม ตามโครงการตำรวจผู้รับใช้ชุมชน (Community Policing) โดยมุ่งเน้นการสร้างชุมชนเข้มแข็งเพื่อให้ชุมชนสามารถดูแลตัวเองได้อย่างยั่งยืนตลอดไป

2.9 ทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรมสมัยใหม่

นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ตำรวจไทยใช้แนวทางการทำงานโดยมุ่งเน้นการบังคับใช้กฎหมายเป็นหลัก โดยพยายามระดมจับกุมผู้กระทำความผิดให้ได้จำนวนมาก ๆ ให้ตำรวจตะเวนตรวจเพื่อหวังผลในการป้องกันอาชญากรรม แต่วิธีการดังกล่าว ไม่สามารถลดอาชญากรรมได้ ต่อมาตำรวจเริ่มมองเห็นความจริงว่า การทำงานเพียงลำพังโดยปราศจากความร่วมมือจากประชาชน ไม่อาจทำให้งานตำรวจประสบความสำเร็จได้ ต่อมาในปี 2531 จึงได้ใช้แนวทางการบังคับใช้กฎหมาย ควบคู่กับตำรวจชุมชนสัมพันธ์ แต่ก็ยังไม่สามารถทำให้อาชญากรรมลดลงได้ ในทางตรงกันข้ามอาชญากรรมในประเทศไทยยังคงสูงอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งภาพลักษณ์ของตำรวจในสายตาประชาชนยังไม่ดี ตำรวจยังคงมีต้นทุนทางสังคมต้องสะท้อนให้เห็นว่าทิศทางการทำงานของตำรวจไทย กำลังเดินไปในทางที่ไม่ถูกต้อง ตำรวจกำลังเดินออกห่างจากประชาชนออกไปทุกที ๆ อย่างไม่รู้ก็ดีตำรวจไทย ไม่ใช่เป็นตำรวจประเทศเดียวที่ประสบปัญหา

“ประชาชนไม่รัก อาชญากรรมไม่ลด” แต่ตำรวจในประเทศที่ใช้แนวทางการทำงานที่มุ่งเน้นการบังคับใช้กฎหมายเป็นหลัก จะประสบปัญหาเช่นเดียวกับตำรวจไทย

ต่อมาได้มีการศึกษาวิจัยเพื่อหาแนวทางการทำงานใหม่ที่มีประสิทธิภาพจนกระทั่งค้นพบ “ทฤษฎีตำรวจผู้รับใช้ชุมชน” ซึ่งเป็นทฤษฎีที่พลิกโฉมหน้าวงการตำรวจโลก โดยให้ตำรวจเปลี่ยนทิศทางการทำงาน จากการเป็นผู้ใช้อำนาจบังคับ ใช้กฎหมายกับประชาชน เป็นการหันหน้าเข้าหาประชาชน ทำหน้าที่ปกป้องและให้บริการ สร้างความคุ้นเคยด้วยความจริงใจ เมื่อประชาชนไว้วางใจก็จะให้ข้อมูลให้ข่าว บอกรับปัญหาและความต้องการให้ทราบ จากนั้นตำรวจกับประชาชนก็จะร่วมมือกันแก้ปัญหาให้ตรงตามความต้องการทฤษฎีตำรวจผู้รับใช้ชุมชน ดังนั้นจึงเปรียบเสมือน “ทางสองแพร่ง” ที่ตำรวจในยุคปัจจุบันต้องเลือกระหว่างการทำงานแบบเดิม ๆ ที่ยังคงใช้การบังคับใช้กฎหมายเพียงอย่างเดียว หรือการนำทฤษฎีดังกล่าวมาปรับใช้ควบคู่กับการบังคับใช้กฎหมาย แนวทางดังกล่าวนี้ พล.ต.ท.พงศ์พัฒน์ ฉายาพันธุ์ ผบช.ก. จึงได้นำ “ทฤษฎีตำรวจผู้รับใช้ชุมชน” มาใช้กับทุกหน่วยงานของ บช.ก. ซึ่งก็ได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วจากโครงการทดลองหลาย ๆ แห่ง ที่ส่งตำรวจผู้รับใช้ชุมชนเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ เช่น ชุมชนวัดเชิงหวาย เขตเตาปูน ชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์ อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ฯลฯ ซึ่งทุกแห่งประสบความสำเร็จอย่างยิ่ง ได้รับเสียงตอบรับและความร่วมมือจากประชาชน สามารถลดอาชญากรรมและยาเสพติดในชุมชนได้ ผลลัพธ์คือ “ประชาชนรัก อาชญากรรมลด ยาเสพติดหมดไป”

พล.ต.ท.พงศ์พัฒน์ ฉายาพันธุ์ ผบช.ก. “พยายามเน้นย้ำให้ถ่ายทอดเนื้อหาทั้งหมดผ่านภาพการ์ตูน “ทางสองแพร่ง” เพื่อสื่อให้เห็นระหว่างตำรวจยุคเก่ากับตำรวจยุคใหม่มีตำรวจกำลังยืนมองตำรวจรุ่นก่อน ที่เดินล่วงหน้าไปก่อน ตำรวจที่เดินบนเส้นทางตำรวจยุคเก่า ซึ่งเน้นการบังคับใช้กฎหมายกับตำรวจชุมชนสัมพันธ์ ต้องพบกับปัญหาอุปสรรคตลอดเส้นทางและไม่อาจไปถึงเป้าหมายที่ต้องการ ส่วนตำรวจที่เดินบนเส้นทางตำรวจยุคใหม่ ซึ่งทำทั้ง “5 ทฤษฎี กับอีก 1 หลักการ” โดยมีเป้าหมายเพื่อลดความหวาดระแวงภัยของประชาชน สามารถเข้าเส้นชัยได้พร้อมกับความสำเร็จ”

“การพยายามสร้างการเปลี่ยนแปลงไม่ได้ทำให้สำเร็จได้ง่าย ๆ ชั่วข้ามคืนแต่ต้องใช้เวลาเป็นสิบ ๆ ปี ต้องเจอการปฏิเสธการต่อต้านมากมาย โดยเฉพาะในองค์กรตำรวจที่มีการศึกษาพบว่ามีการต่อต้านการเปลี่ยนแปลงสูงมาก ถึงอย่างไรเราจะปฏิเสธความจริง ไม่ได้ เราจะไม่ฟังเสียงสะท้อนจากสังคม ก้มหน้าก้มตาทำงานแบบเดิมๆ ต่อไปก็คงไม่มีใครได้ประโยชน์ ที่สำคัญไม่ตีต่อตัวตำรวจเองแน่ๆ หากเราไม่ช่วยกันเปลี่ยนกันเอง ไม่นาน เราก็ต้องถูกบังคับให้เปลี่ยนซึ่งไม่มีใครชอบทางเลือกแบบหลัง”

“อยากให้มาตั้งเป้าหมายร่วมกันไว้คร่าว ๆ ประมาณ 10 ปีนับจากนี้ สำหรับการก้าวผ่านจากองค์กรตำรวจแบบเก่าไปสู่องค์กรตำรวจสมัยใหม่ ที่ใช้เทคนิค วิธีการทำงานที่ได้รับการพิสูจน์แล้วว่าได้ผล เหมือนดังที่องค์กรตำรวจทั่วโลกเขาเป็นกัน เมื่อถึงเวลานั้นเชื่อว่าตำรวจ

ไทยจะมีความภูมิใจในอาชีพ ทำงานก็มีความสุขและเราต้องก้าวไปยื่นเป็นตำรวจแนวหน้าของกลุ่มอาเซียนให้ได้” (สุพิสาร ภัคตินฤนาถ, 2556)

2.10 ทฤษฎีตำรวจชุมชนสัมพันธ์

ทฤษฎีตำรวจชุมชนสัมพันธ์ คือ หลักการให้ตำรวจเข้าไปเป็นมิตรกับประชาชนหรือชุมชน เพื่อประโยชน์ในการหาข่าว การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประชาชนกับตำรวจ แต่ประชาชนอยู่ในฐานะผู้ให้ข้อมูลและผู้รับแนวคิดจากตำรวจเป็นหลัก ไม่เป็นลักษณะปฏิสัมพันธ์แบบสองทาง สองฝ่าย

งานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ หมายถึง การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ในพื้นที่เป้าหมาย เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยประชาชน เพื่อให้ประชาชนเข้าใจการทำงานของตำรวจ และมองภาพพจน์ ของตำรวจดีขึ้น และในที่สุดเพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรม ความร่วมมือช่วยเหลือแก้ไขปัญหาในชุมชนได้เอง อย่างเช่นการช่วยเหลือสร้างสิ่งสาธารณะประจำหมู่บ้าน ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เมื่อได้รับความเดือดร้อนหรือประสบสาธารณะภัย รวมถึงการปฏิบัติการทางจิตวิทยา เพื่อความมุ่งหมายที่จะให้ได้รับความร่วมมือจากประชาชนในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม

การดำเนินงานและปฏิบัติงานชุมชนสัมพันธ์ มีเป้าหมายสุดท้ายอยู่ที่ การให้ชุมชนและประชาชน มีความสามารถในการป้องกัน และรักษาความปลอดภัย ในชีวิต และทรัพย์สิน และความมั่นคงในระดับพื้นฐานของตนเองได้เพื่อเป็นฐานและสนับสนุนงานการสร้างความสุขแก่ชุมชนและสังคมของตำรวจ

จากการศึกษาวิจัยของ Park (1952, p 63) นักอาชญากรรมวิทยากลุ่มชิคาโก พบว่าอาชญากรรมเป็นปรากฏการณ์ถาวรตามลักษณะพื้นที่ บริเวณใดที่เกิดอาชญากรรมบ่อย มักเกิดขึ้นซ้ำอีกอยู่เช่นนั้น เช่น ในบริเวณแหล่งเสื่อมโทรมบางแห่งมีผู้อาศัยจะเปลี่ยนหมุนเวียนกับตามกาลเวลาโดย บุคคลต่างเชื้อชาติ ต่างศาสนากัน ตามสถิติอาชญากรรมในพื้นที่ดังกล่าวก็ยิ่งสูงเช่นเดิม และปัจจัยที่ส่งเสริมอาชญากรรมและแอบแฝงอยู่ในสภาพแวดล้อมดังกล่าว เพราะพื้นที่ที่มีสถิติอาชญากรรมสูงนั้น มีความแตกต่างไปจากพื้นที่ที่มีอาชญากรรมต่ำทั้งในสภาวะทางกายภาพ ทางเศรษฐกิจ และทางสังคม ดังนั้นกลุ่มชิคาโกจึงสรุปว่า การขาดระเบียบทางสังคม (social disorganization) อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพของชุมชนในยุคก่อนความเจริญทางอุตสาหกรรมเข้าสู่ชุมชนในยุคอุตสาหกรรมนำมาซึ่งปัญหาอาชญากรรมและปัญหาทางสังคมอื่นๆ กล่าวอีกนัยหนึ่ง การขาดระเบียบทางสังคมซึ่งตามแนวดังกล่าวเป็นสาเหตุเบื้องต้นของอาชญากรรม หมายถึงสภาวะแตกสลายของกลไกทางสังคมมีหน้าที่คำนวณความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคล ความร่วมมือร่วมใจ และขวัญกำลังใจของสมาชิกในสังคม

งานวิจัยที่เป็นรากฐานแนวคิดของทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์ที่สำคัญคือ ผลการวิจัยของนักอาชญาวิทยากลุ่มชิคาโก หรือสำนักนิเวศวิทยาอาชญาวิทยา (The Ecological School of Criminology) ในช่วงศตวรรษที่ 1920 สำนักนี้อยู่ภายใต้การนำของโรเบิร์ต อี พาร์ค ซึ่งได้รับอิทธิพลแนวความคิดเกี่ยวกับความสำคัญของชุมชน 3 แนวทาง คือ แนวความคิดของ Darwin ซึ่งเกี่ยวกับการพึ่งพาอาศัยระหว่างสัตว์และพืช แนวที่สองจากข้อเขียนของ Simmel ว่าด้วยคุณลักษณะด้านเวลา และสถานที่มาของความสัมพันธ์ทางสังคมและแนวทางที่สาม ทฤษฎีของเดอริโดม (Durkheim) ที่กล่าวถึงความหนาแน่นของประชาชนที่เป็นปัจจัยกระทบต่อการแก่งแย่งทางสังคมและการแบ่งงาน บูร์เจส นักอาชญาวิทยา กลุ่มชิคาโก ได้เสนอทฤษฎีวงรอบ (Concentric Circles Theory) โดยได้ศึกษามหานครชิคาโก แบ่งออกเป็นส่วนใหญ่ๆ จากการลากเส้นครึ่งวงกลมที่มีช่วงห่างกันเส้นละ 2 ไมล์ เริ่มจากศูนย์กลางของมหานครดังกล่าว ผลการวิจัยพบว่า อาชญากรรมมักมีสถิติสูงมากบริเวณใจกลางนครชิคาโกซึ่งเป็นย่านธุรกิจและย่านที่อยู่อาศัย สถิติอาชญากรรมรวมทั้งปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนลดลงทุกขณะเมื่อถอยห่างจากกลางในเมืองออกไป จากการศึกษาของนักอาชญาวิทยา สรุปได้ว่า อาชญากรรมเป็นปรากฏการณ์ถาวร ตามลักษณะพื้นที่ บริเวณใดที่เกิดอาชญากรรมขึ้นบ่อยครั้งก็เกิดซ้ำซากอยู่เช่นนั้น ซึ่งกลุ่มชิคาโกเห็นว่าเป็น “การขาดระเบียบ ของสังคม หมายถึง สภาวะแตกสลายของกลไกทางสังคม ที่มีหน้าที่ค้ำจุนความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและขวัญกำลังใจของสมาชิกในสังคม”

แนวคิดทฤษฎีของกลุ่มชิคาโก เป็นพื้นฐานในการสร้างแนวความคิดต่อเนื่องในเวลาต่อมา กล่าวคือ เฮอริเบิร์ต แกนส์ มีแนวความคิดที่เรียกว่าหมู่บ้านในเมือง คือ ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเป็นสิ่งจำเป็นต่อการรักษาความปลอดภัย การก่อให้เกิดการสมัครสมานกลมเกลียวร่วมมือร่วมใจในการป้องกันอาชญากรรม แต่ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมจะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อมีการจัดสภาพพื้นที่ในชุมชน ให้เอื้ออำนวยต่อการพบปะสังสรรค์ รวมทั้งจัดให้มีสถานที่สำหรับสมาชิกในชุมชนได้ดำเนินกิจกรรมร่วมกัน กล่าวได้ว่าแนวคิดของ แกนส์ (Gans) เกี่ยวกับหมู่บ้านในเมือง จึงเป็นความพยายามในการป้องกันอาชญากรรม โดยจัดสภาพชุมชนเพื่อปฏิสัมพันธ์ทางสังคม แนวคิดทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์เพื่อป้องกันอาชญากรรมโดยทั่วไป ก็คือการจัดสภาพทั่วไปในระดับเมือง ชุมชน ละแวกบ้าน ในลักษณะเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการป้องกันชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินของตนเอง และบุคคลอื่นให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมตามแนวทฤษฎีนี้ตำรวจมีบทบาทเป็นฝ่ายวางแผน สนับสนุน และให้คำปรึกษาแก่ชุมชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม (สุพิสาร ภักดีนฤนาถ, 2556)

2.11 การเสริมสร้างงานตำรวจชุมชนมวลชนสัมพันธ์

ตำรวจและประชาชนคือคนคนเดียวกันด้วยข้อเท็จจริงที่ว่านี้ ก่อนที่ตำรวจจะวางนโยบายในเรื่องใด จึงต้องคำนึงถึงความต้องการของประชาชนเป็นสำคัญในขณะเดียวกันก็ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ทั้งในการเสนอแนะ วิพากษ์วิจารณ์ ร่วมลงมือดำเนินการ และติดตามตรวจสอบประเมินผล การทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดในลักษณะนี้จึงเป็นการทำงานเพื่อประชาชน ที่ไม่ใช่เป็นเรื่องการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าแต่เพียงอย่างเดียวอีกต่อไป แต่ทั้งหมดได้มุ่งไปยังจุดสุดท้ายของการพัฒนาคือการสร้างความผาสุกให้กับชุมชนและประชาชนอย่างยั่งยืนและต่อเนื่อง

การทำงานของตำรวจที่ผ่านมาส่วนใหญ่จะเน้นในเรื่องของการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่กำลังเกิดขึ้น ซึ่งเริ่มจากการสั่งการผ่านทางศูนย์วิทยุ เพื่อแจ้งให้รถสายตรวจได้ทราบว่ามีเหตุร้ายเกิดขึ้นที่ไหน เพื่อจะได้เดินทางไประงับเหตุ จับกุมผู้กระทำความผิดแสวงหาพยานหลักฐาน และนำไปสู่การฟ้องร้องดำเนินคดีต่อไป ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะจบลงตรงนั้น โดยไม่มีผู้รับผิดชอบคนไหน หรือผู้นำในระดับใดที่ต้องการจะขยายผล หรือรู้ให้ลึกกลงไปให้มากกว่านั้นว่า จริง ๆ แล้วเหตุร้ายหรืออาชญากรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่รับผิดชอบมีต้นเหตุที่แท้จริงมาจากไหน เป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและประชาชนอย่างไรและจะช่วยป้องกันไม่ให้เหตุร้ายที่วานั้นกลับมาเกิดซ้ำอีกได้หรือไม่ ในบางกรณี แม้จะมีนายตำรวจชั้นผู้ใหญ่เดินทางไปในที่เกิดเหตุด้วยตนเองแต่ก็เป็นเพียงการเดินทางไปปรากฏตัวเพื่อเป็นข่าว หรือเป็นเพียงการรับทราบข้อเท็จจริงในเบื้องต้น จากนั้นก็เดินทางกลับและก็จะทำเช่นนี้ใหม่อีกเมื่อมีเหตุร้ายหรือมีปัญหาเกิดขึ้นซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่ถูกและไม่ยั่งยืน

การทำงานที่ถูกต้องของตำรวจไทยในอนาคต จึงต้องเป็นลักษณะของการมุ่งมั่น ที่จะเข้าไปดูแลและแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่ต้นเหตุ เพื่อให้เป็นไปอย่างถาวร และมีผลในระยะยาว ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยใช้งานตำรวจชุมชนมวลชนสัมพันธ์เป็นเครื่องมือในการดำเนินการในทุกพื้นที่เพื่อให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมอย่างแท้จริงที่ผ่านมาเป็นเวลาช้านานแม้งานตำรวจชุมชนมวลชนสัมพันธ์ในภาพรวม จะได้ผลเป็นที่น่าพอใจ และได้รับการยอมรับจากประชาชนโดยทั่วไป แต่ก็ไม่ได้หมายความว่างานตำรวจชุมชนมวลชนสัมพันธ์จะสำเร็จเหมือนกันในทุกพื้นที่ในทุกชุมชน ยังมีอีกหลายพื้นที่และหลายชุมชนที่การปฏิบัติงานชุมชนมวลชนสัมพันธ์ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ตำรวจไทยในอนาคตจึงต้องกำหนดแนวทางเกี่ยวกับการทำงานในด้านนี้เสียใหม่โดยมีการเปลี่ยนแปลงทั้งวิธีคิด แนวทางปฏิบัติ และวิธีการทำงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามยุคสมัยทันกับความเปลี่ยนแปลงและเป็นไปตามความต้องการของประชาชนในทุก ๆ ด้าน โดยสิ่งแรกที่จะต้องดำเนินการ ก็คือการพัฒนาและฝึกอบรมผู้ปฏิบัติงานอย่างเข้มข้น เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องรับผิดชอบทุกคน ที่จะต้องลงไปปฏิบัติงานใกล้ชิดกับประชาชนในทุกชุมชนได้เรียนรู้มีความเข้าใจและเล็งเห็นถึงความสำคัญของการ

ปฏิบัติงานในด้านนี้ทั้งในเรื่องของแนวคิดและวิธีการโดยเฉพาะตำรวจสายตรวจไม่ว่าจะเป็นสายตรวจเดินเท้า สายตรวจรถจักรยาน สายตรวจรถจักรยานยนต์ สายตรวจรถยนต์ สายตรวจสุนัขหรือสายตรวจม้า ทุกคนจะต้องได้รับการฝึกอบรมเพื่อให้มีความรู้พื้นฐานที่จะสามารถนำหลักการของงานตำรวจชุมชนมวลชนสัมพันธ์ลงไปทำงานในพื้นที่ร่วมกับประชาชนได้อย่างกลมกลืนและใกล้ชิด จนสามารถที่จะร่วมกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เป็นความเดือดร้อนของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพตำรวจสายตรวจที่ดีจะต้องมีประชาชนอยู่ในหัวใจ มีความทุกข์ร้อนของประชาชนเป็นความทุกข์ร้อนของตนเองและมีงานตำรวจชุมชนมวลชนสัมพันธ์เป็นเครื่องมือสำคัญในการเดินหน้าเข้าหาประชาชน ต่อไปนี้การทำงานของตำรวจจะไม่ใช้เพียงแค่คอยรับคำสั่งทางวิทยุ เพื่อมุ่งหน้าไปยังสถานที่เกิดเหตุเพียงอย่างเดียวอีกต่อไปแต่จะเป็นตำรวจชุมชนมวลชนสัมพันธ์ที่มุ่งเน้นในการทำงานกับประชาชนอย่างคู่ขนานและแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนอย่างเต็มที่ การทำงานของตำรวจชุมชนมวลชนสัมพันธ์จึงเสมือนกับการทำงานของบริษัทเอกชนโดยทั่วไปที่พนักงานในบริษัทจะต้องเน้นในเรื่องของการแก้ปัญหาและสร้างความพึงพอใจสูงสุดให้กับลูกค้า พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ทุกคนได้เข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างใกล้ชิดเสมือนเป็นคนในครอบครัวเดียวกันในการปฏิบัติของตำรวจก็เป็นเช่นเดียวกันจะต้องเป็นการทำงานเพื่อประชาชนโดยมีประชาชนเป็นลูกค้าคนสำคัญ

งานตำรวจชุมชนมวลชนสัมพันธ์จะช่วยต่อแขน ต่อมือ ต่อขา และต่อหูต่อตาให้กับตำรวจได้ยาวขึ้นและกว้างไกลขึ้นที่สำคัญคือจะก่อให้เกิดความไว้วางใจ และสร้างความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่างตำรวจกับประชาชน ซึ่งในที่สุดจะก่อให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด จะช่วยให้ประชาชนมีความเข้าใจ และหันมาสนใจในปัญหาอาชญากรรมและปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเองมากขึ้น นอกจากนั้นยังจะช่วยให้ประชาชนได้เข้าใจมากขึ้นด้วยว่าปัญหาอาชญากรรมไม่ใช่ปัญหาที่ตำรวจจะสามารถเข้าไปดูแลแก้ไขให้สำเร็จลงได้แต่เพียงฝ่ายเดียว แต่เป็นปัญหาของทุกคนที่จะต้องช่วยกันดูแลแก้ไขอย่างเต็มที่ด้วยความสำคัญของงานตำรวจชุมชนมวลชนสัมพันธ์ดังกล่าวตำรวจจึงต้องหันกลับมาให้ความสนใจเพิ่มพูนความสำคัญและเดินหน้าทำงานในด้านนี้ให้มากขึ้น

งานตำรวจชุมชนมวลชนสัมพันธ์ไม่ใช่การลดหย่อน หรือโอนอ่อนให้กับผู้กระทำความผิด แต่จะเป็นการส่งผลต่อการเข้มงวดกับผู้กระทำผิดอย่างเข้มข้นจนเห็นได้ชัดโดยนอกจากตำรวจจะได้รับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมและกลุ่มผู้ต้องสงสัยในพื้นที่แล้วตำรวจยังจะได้รับความร่วมมือจากประชาชนที่จะช่วยกันสังเกตและระแวงระวังเหตุร้ายต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในชุมชนของตนการวัดความสำเร็จของงานตำรวจชุมชนมวลชนสัมพันธ์จึงไม่อาจที่จะจำกัดอยู่เพียงแค่จำนวนของผู้ที่ถูกจับกุมหรือคดีที่คลี่คลายได้เท่านั้นแต่จะต้องรวมถึงตัวเลขที่เป็นดัชนีวัดเกี่ยวกับความพึงพอใจของประชาชน ที่มีต่อการปฏิบัติงานของตำรวจในแต่ละพื้นที่ด้วย

การทำงานด้านชุมชนมวลชนสัมพันธ์เป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนต้องใช้ความอดทน ต้องใช้เวลา และต้องฟังเสียงของประชาชนรอบด้าน ในอดีตที่ผ่านมาคนตำรวจมักจะคิดแต่เพียงว่าประชาชนมีเพียงความทุกข์ร้อนและห่วงใยแต่เนื้อหาของอาชญากรรมเท่านั้นแต่ในความเป็นจริงแล้วยังมีสิ่งอื่นอีกมากมายที่ประชาชนยังเป็นห่วง และเกิดความทุกข์ร้อนอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะเรื่องของคุณภาพชีวิตและปัญหาสังคมซึ่งรวมถึงปัญหายาเสพติด การประพฤติดนไม่เหมาะสมของกลุ่มวัยรุ่นแก๊งมาเฟียริตไถ หรือแม้กระทั่งปัญหาผู้ลักลอบหนีเข้าเมือง แรงงานข้ามชาติและปัญหาของคณจรจัดที่มีอยู่ทั่วไปซึ่งทั้งหมดนี้ถือเป็นสัญญาณเริ่มต้นของปัญหาอาชญากรรมที่อาจจะมีผลพวงเกิดขึ้นตามมาอีกมากมาย และในหลากหลายรูปแบบ ตำรวจไทยในอนาคตจึงต้องคิดนอกกรอบและออกนอกระบบโดยจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนในทุกชุมชนได้มีโอกาสนำเสนอปัญหา ความต้องการ และร่วมกันกำหนดวิธีการ หรือแนวทางที่จะเข้าไปดูแล และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในพื้นที่ของตนเองได้อย่างเต็มที่และต่อเนื่อง ต้องยอมรับว่าประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนต่าง ๆ มาอย่างต่อเนื่องยาวนานนับตั้งแต่เกิดจะเป็นผู้ที่รู้เรื่องราวความเป็นไปต่าง ๆ ในชุมชนได้ดีกว่าและมากกว่าตำรวจที่โยกย้ายกันไปมา

ความร่วมมือที่ดีจากประชาชนจะช่วยให้การปฏิบัติงานของตำรวจได้รับการยอมรับ ประสพผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม และมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นในทุกๆ ด้าน ต่อจากนี้ตำรวจและประชาชนในแต่ละชุมชนจะต้องเป็นหนึ่งเดียว โดยนอกจากตำรวจจะต้องรายงานผลการปฏิบัติงานของตนให้ผู้บังคับบัญชาทราบแล้ว ยังจะต้องรายงานผลการปฏิบัติงานให้กับประชาชนในแต่ละชุมชนได้รับทราบในทุก ๆ เรื่องที่เกี่ยวข้องด้วย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการแก้ไขปัญหาอาชญากรรม การลดความหวาดกลัวและความหวาดระแวงต่อภัยอาชญากรรมรวมทั้งปัญหาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวันของประชาชน การดำเนินการเช่นนี้ถือเป็นการทำงานที่ยึดเอาความทุกข์ร้อนของประชาชนมาเป็นความทุกข์ร้อนของตนเองและยึดเอาความต้องการของประชาชนมาเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติงานการเสริมสร้างงานชุมชนมวลชนสัมพันธ์ จึงเป็นยุทธศาสตร์การเปลี่ยนแปลงสำคัญที่สามารถจะส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของตำรวจรวมทั้งสร้างการยอมรับจากประชาชนและการก่อเกิดตัวตนที่แท้จริงของตำรวจไทยในอนาคต ตำรวจยุคใหม่หัวใจคือประชาชน (พงศพัศ พงษ์เจริญ, 2552: 73-83)

2.12 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมเชิงรุกในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยได้ศึกษา ทบทวนผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

จักรพงษ์ ฟองชัย , (2544) ได้วิจัย เรื่องบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาการบริหารงานการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ของสถานีตำรวจภูธรในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดเลย การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย กลุ่มข้าราชการตำรวจ กลุ่มข้าราชการครู กลุ่มผู้นำท้องถิ่น และกลุ่มประชาชนทั่วไป ต่อการพัฒนาการบริหารป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของสถานีตำรวจภูธรในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่า ผลรวมทั้งหมดของบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาการบริหารการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดอยู่ในระดับ “มาก” และระดับของบทบาทการมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ ปรากฏผลดังนี้ 1) บทบาทของประชาชนในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโครงสร้างการบริหารด้านการวางแผนและปฏิบัติตามแผน พบว่า อยู่ในระดับ “น้อย” ในขณะที่ด้านการตัดสินใจและการประสานงานต่าง ๆ พบว่าอยู่ระดับ “มาก” 2) บทบาทของประชาชนในการมีส่วนร่วมในการพัฒนากระบวนการบริหารทั้งในด้านวิชาการ ดำเนินงาน และการกระจายอำนาจ สู้เบื้องล่างต่าง ๆ พบว่าอยู่ในระดับ “มาก” 3) บทบาทของประชาชนในการพัฒนาพฤติกรรมการบริหารด้านการอำนวยความสะดวกและสนับสนุนการให้กำลังใจและรางวัล และการประเมินผล พบว่าทั้งหมดต่างอยู่ในระดับ “มาก” และ 4) บทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปฏิบัติการชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ในการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดของเจ้าหน้าที่ตำรวจทั้งหมด พบว่าอยู่ในระดับ “น้อย” คือ การสืบสวน และสอบสวน อยู่ในระดับ “น้อย” ส่วนการประชาสัมพันธ์อยู่ในระดับ “มาก” โดยได้เสนอแนะว่า เพื่อให้การดำเนินงานการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ในปัจจุบันประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น 1) ควรส่งเสริมและสนับสนุนชุมชนให้มีความเข้มแข็งในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมยาเสพติดด้วยตนเอง 2) เจ้าหน้าที่ตำรวจควรพัฒนาปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานด้านการสืบสวน การจับกุมและสอบสวน ให้มีประสิทธิภาพโปร่งใส ให้เป็นที่ยอมรับของประชาชนชน 3) การจัดสรรงบประมาณและการกระจายงบประมาณ ให้ถึงมือผู้ปฏิบัติ และ 4) การให้รางวัลตอบแทน สวัสดิการ รวมทั้งความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินแก่ผู้ปฏิบัติงาน และครอบครัว ถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องดำเนินการอย่างเร่งรีบ

ชาคริต ถิ่นจันทร์, (2545) ได้วิจัยเรื่อง ความร่วมมือของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม ในเขตท้องที่สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างระบุว่า เมื่อพบการกระทำผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมจะให้ความช่วยเหลือแก่เจ้าหน้าที่ต่อเมื่อคิดว่าไม่เป็นอันตรายต่อชีวิตและครอบครัว ทั้งส่วนใหญ่ยังไม่เคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับภัยของอาชญากรรม การปฏิบัติของประชาชนเพื่อเป็นการป้องกันภัยจากอาชญากรรมส่วนใหญ่ระบุว่าได้มีการปฏิบัติในจำนวน 4 ประเด็น ได้แก่ การสร้างบ้าน ที่มีรั้วล้อมรอบอย่างมิดชิด มั่นคง แข็งแรง การติดตั้งไฟฟ้าเพื่อให้แสงสว่างเพียงพอ การติดตั้งเหล็กดัดภายในบ้านและการเลี้ยงสุนัขไว้เฝ้าบ้าน

นพพล มุขมา , (2545) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของชุมชนหมู่บ้านจัดสรรในหมู่บ้านกฤษดานครและหมู่บ้านเลิศปิยะวรรณ ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่พักอาศัยอยู่ในหมู่บ้านกฤษดานครและหมู่บ้านเลิศปิยะวรรณมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมอยู่ในระดับปานกลางและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของชุมชนหมู่บ้านจัดสรร ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ การประสพภัย ด้านอาชญากรรม กรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย ระยะห่างจากถนนใหญ่ บทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านและความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน

อนุการ ธรรมาวิจารณ์ , (2546) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของสมาชิกโครงการสายใยสัมพันธ์ในการป้องกันปัญหาเสพติดในตำบลระหาน อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกโครงการ อยู่ในระดับปานกลางผลการทดสอบสมมุติฐานพบว่า อาชีพ ความเห็นต่อตำรวจ การรับรู้ข่าวสาร และการเคยเข้าร่วมในโครงการต่าง ๆ ที่สถานีตำรวจภูธรอำเภอบางบัวทอง มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมโครงการป้องกันปัญหาเสพติดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วน เพศ อายุ ระดับ การศึกษา สถานภาพการสมรส รายได้และระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน ไม่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมในโครงการป้องกันปัญหาเสพติด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ชัยวัฒน์ มิตรศรี, (2549) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชนในพื้นที่อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี โดยประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ประชาชนที่มีภูมิลำเนาและพักอาศัยในเขตรับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี จำนวน 21,664 ครัวเรือน ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีอายุ ระหว่าง 41-50 ปี ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 6,000 บาท ไม่มีสถานภาพทางสังคมและรับรู้ข่าวสารอาชญากรรมทางโทรทัศน์ ระดับการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อยู่ในชุมชนตำแหน่งทางสังคม และรายได้ต่อเดือน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และปัจจัยทางสังคม ได้แก่ ด้านความสัมพันธ์กับตำรวจด้านการฝึกอบรม ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมกับราษฎรในหมู่บ้าน ด้านความสนใจต่อการเกิดอาชญากรรม ด้านการรับรู้ข่าวสารอาชญากรรมมีความสัมพันธ์กับการส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม

ชัยยันต์ สอนเสียม, (2549) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมกับตำรวจของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในจังหวัดมุกดาหาร ผลการวิจัยพบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 46-55 ปี จบการศึกษาชั้นสูงสุดระดับมัธยมศึกษา มีรายได้ต่อเดือนกว่า 5,000 บาท และประกอบอาชีพ เกษตรกรรม การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการตรวจสภาพพฤติกรรม

ของบุคคลในตำบลหรือหมู่บ้าน ด้านการศึกษาปัญหาอาชญากรรมในตำบลหรือหมู่บ้าน ด้านการค้นหาสาเหตุในการก่ออาชญากรรม ด้านการวางแผนป้องกันและปราบปรามในการก่ออาชญากรรม ด้านการปฏิบัติตามแผนป้องกันและปราบปรามในการก่ออาชญากรรมในตำบลหรือหมู่บ้าน ในภาพรวมการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก คุณลักษณะส่วนบุคคลของ กำนันผู้ใหญ่บ้าน ด้าน อายุ อาชีพ เคยได้รับการฝึกอบรม เคยร่วมเป็นสมาชิกหรือกลุ่มองค์กรต่าง ๆ และเคยได้พบปะพูดคุยกับผู้อื่น ๆ ในเรื่องของปัญหาอาชญากรรม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติส่วนคุณลักษณะด้าน เพศ การศึกษา รายได้ ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง ความคิดเห็นต่อการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมและการให้ความสนใจที่จะเข้าร่วมกับตำรวจในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อรรถศาสตร์ พิลาคเน, (2551: บทคัดย่อ) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชน ในพื้นที่อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของกลุ่มประชาชนทั่วไป ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านการป้องกันตนเองและทรัพย์สินให้พ้นภัยอาชญากรรม อยู่ในระดับมาก แต่ด้านการเข้าร่วม ช่วยเหลือ สนับสนุนต่อกิจกรรมการป้องกันอาชญากรรม อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนกลุ่มกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม อยู่ในระดับมาก ทั้งในภาพรวมและรายด้าน

2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมกลุ่มประชาชนทั่วไปในภาพรวม ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา การมีตำแหน่งในหมู่บ้านหรือชุมชน และรายได้ ต่อเดือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนปัจจัยด้าน เพศ สถานภาพการสมรส อาชีพและจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของกลุ่มกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ในภาพรวม ได้แก่ อายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนปัจจัยด้าน เพศ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชน คือการส่งเสริมบทบาทของประชาชนให้มีความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการป้องกันอาชญากรรม โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการป้องกันอาชญากรรมขึ้นในแต่ละตำบลเพื่อทำการศึกษาวิเคราะห์ กำหนดแนวทางในการป้องกันอาชญากรรม และการประเมินผล โดยใช้ทรัพยากรและบุคลากรจากทุกภาคส่วนที่มีอยู่ในแต่ละตำบลมาบูรณาการร่วมกันในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันอาชญากรรม ทั้งนี้เจ้าหน้าที่ตำรวจควรเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ

ในชุมชนร่วมกับประชาชนให้มากขึ้น มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ ในท้องถิ่นเพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรมและการแจ้งข้อมูลข่าวสารอาชญากรรม และมีการจัดการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรมแก่ประชาชนในแต่ละตำบล

สมชาย กลิ่นหอม, (2553: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันปัญหาอาชญากรรม ศึกษากรณีประชาชนในเขตพื้นที่สถานีตำรวจภูธรวังประจบ อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ผลการศึกษา การป้องกันปัญหาอาชญากรรมเกี่ยวกับตนเอง และสังคมของประชาชน เบื้องต้นมีมาตรการระมัดระวังช่วยเหลือกันเองภายในหมู่บ้านประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการใช้อุปกรณ์ช่วยในการป้องกันอาชญากรรม เช่น การติดลูกกรงและเหล็กดัดรั้วบ้านให้มั่นคงแข็งแรง และการติดตั้งสัญญาณเตือนภัย เพราะส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ชนบทและประชาชนส่วนใหญ่มีฐานะยากจนและในพื้นที่ไม่มีความเสี่ยงต่อการก่ออาชญากรรม ประชาชนจึงไม่มีการป้องกันบ้านเรือนให้ปลอดภัยต่อการก่ออาชญากรรมมากนัก

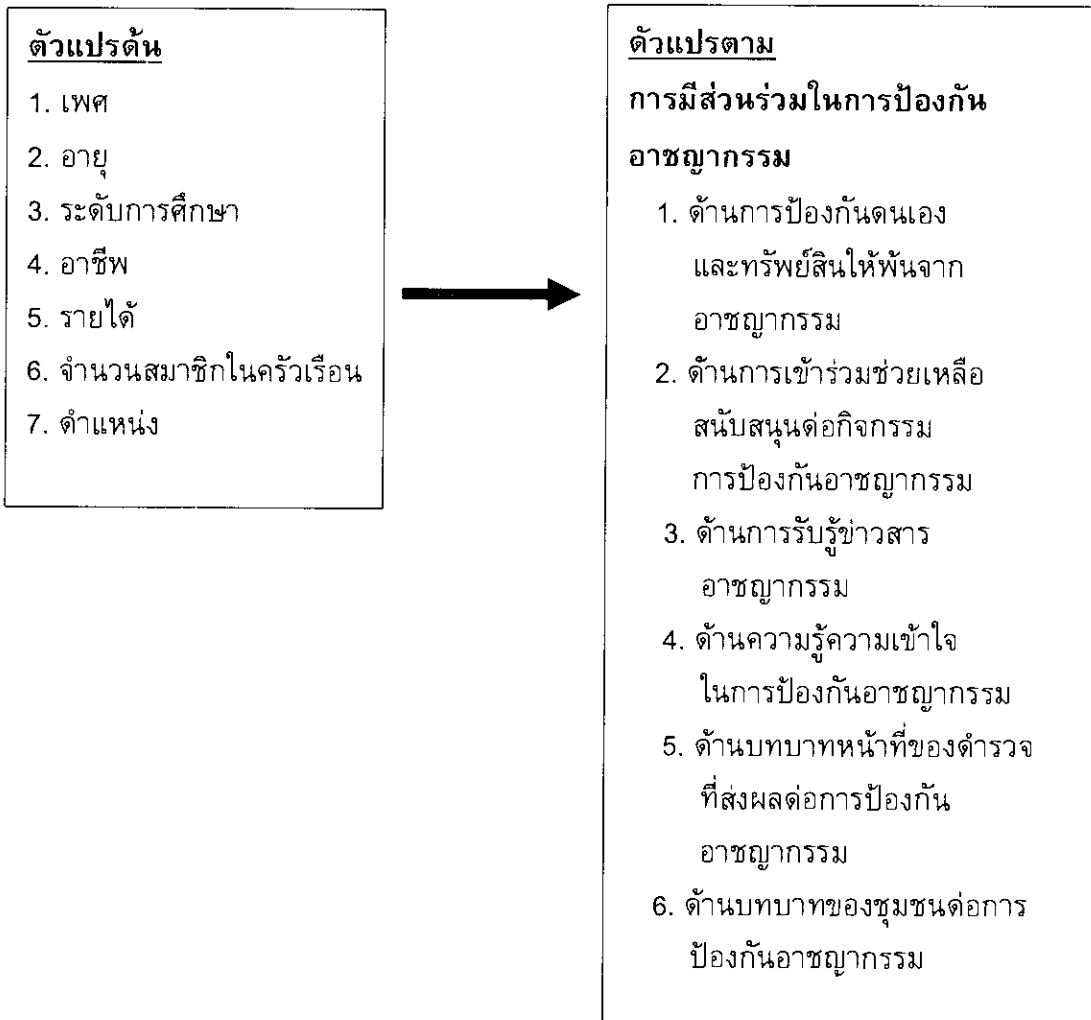
ความร่วมมือในการป้องกันปัญหาอาชญากรรมของประชาชนในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรวังประจบ อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ตามระดับปัจเจกและสังคมในระดับปัจเจก ประชาชนมีการให้ข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรม มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 81.25 ได้แก่ ทราบการเกิดอาชญากรรมในตำบล และสนใจข่าวสารเกี่ยวกับการป้องกันการเกิดอาชญากรรม สาเหตุอาจเป็นเพราะประชาชนมีความสนใจในเรื่องของการเกิดอาชญากรรมและมีการพูดคุยกันในหมู่บ้านเมื่อมีการเกิดอาชญากรรมขึ้นในพื้นที่ของตน ส่วนในระดับสังคม ประชาชนมีการให้ข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรม มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 24 ได้แก่ การให้ข้อมูลหรือแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจกรณีที่ถูกคนในพื้นที่กำลังจะก่ออาชญากรรม เป็นที่สังเกตได้ว่าประชาชนจะมีส่วนร่วมในด้านดังกล่าวในระดับต่ำที่สุด สาเหตุอาจเนื่องมาจากประชาชนกลัวความไม่ปลอดภัยต่อตนเอง จึงไม่กล้าแจ้งเบาะแสต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติตามยุทธศาสตร์การป้องกันอาชญากรรม ในระดับปัจเจก ประชาชนในการปฏิบัติตามยุทธศาสตร์การป้องกันอาชญากรรม มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 64.77 โดยส่วนใหญ่ประชาชนมีการเลี้ยงสุนัขเฝ้าบ้าน มากกว่าการติดตั้งสัญญาณเตือนภัย สาเหตุอาจเป็นเพราะส่วนใหญ่มีรายได้ของครอบครัวต่อเดือนไม่เกิน 15,000 บาท หากมีปฏิบัติตามยุทธศาสตร์การป้องกันอาชญากรรมก็จะเป็นการเพิ่มรายจ่ายของประชาชน จึงทำให้มีภาระค่าใช้จ่ายมากยิ่งขึ้น ส่วนในระดับสังคมประชาชนมีการปฏิบัติตามยุทธศาสตร์การป้องกันอาชญากรรม มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 48.09 โดยส่วนใหญ่มีความมั่นใจในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมของตำรวจ เหตุผลอาจเกิดจาก ตำรวจมีหน้าที่ในการดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน สร้างความปรองดองสมานฉันท์ บนพื้นฐานของความถูกต้อง ยุติธรรม มีการปฏิบัติตามกฎหมาย และบังคับใช้กฎหมายอย่างเสมอภาค เป็นธรรม และเป็นที่ยอมรับ การปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ในระดับสังคมน้อยที่สุด คือ เคยไปเป็นพยาน เหตุผลอาจเป็นเพราะพื้นที่ของสถานีตำรวจภูธรวังประจบมีคดีเกิดขึ้นน้อย และประชาชนไม่กล้าที่จะไปเป็นพยานที่สถานีตำรวจ

เมื่อประชาชนพบเห็นหรือประสบเหตุการณ์ต่าง ๆ ประชาชนอาจเกรงว่าจะไม่ได้รับความปลอดภัยจากการที่จะไปเป็นพยานให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจ กลัวผู้ที่กระทำผิดมาทำร้ายตนเองภายหลังจากคนร้ายพ้นโทษแล้ว จึงทำให้ประชาชนไม่กล้าที่จะมาเป็นพยาน ดังนั้น การป้องกันอาชญากรรมจะประสบผลสำเร็จ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ประชาชนมีส่วนในการป้องกันอาชญากรรมด้วยทั้งนี้ เพราะแม้จะมีกำลังตำรวจและงบประมาณจำนวนมหาศาลงานตำรวจก็ไม่อาจสำเร็จได้หากปราศจากความร่วมมือและช่วยเหลือจากประชาชน

จากการศึกษางานวิจัยดังกล่าว แสดงให้เห็นการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมเชิงรุก ในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ในเขตอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก จึงเห็นถึงความสำคัญที่จะศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าวเพื่อที่จะได้ทราบถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมเชิงรุกในพื้นที่รับผิดชอบอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมเชิงรุก และทราบถึงแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในป้องกันอาชญากรรมเชิงรุก ในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

2.13 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมเชิงรุก
ในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย